

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium

2013 – 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kateřina Přívratská

Rozvoj dovednosti čtení s porozuměním s využitím
mimočítankové četby ve 4. ročníku základní školy

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce:

Ph.Dr. Jiří Havlík, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part-Time) Studies

2013 – 2015

MASTER THESIS

Kateřina Přívratká

The Development of Reading Skills with
Understanding in the Fourth Grade of Primary
School

Prague 2015

The bachelor thesis work supervisor:

Ph.Dr. Jiří Havlík, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26. 2. 2015

Kateřina Přívratská

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu diplomové práce Ph.D. Jiřímu Havlíkovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace:

Diplomová práce „Rozvoj dovednosti čtení s porozuměním ve 4. ročníku základní školy“ se zabývá čtenářskou gramotností, postavením čtenářské gramotnosti v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a jejím rozvojem u žáků 4. ročníku základní školy.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda mají žáci 4. ročníku základní školy kladný vztah k četbě a do jaké míry jsou v rodinném prostředí vedeni k pozitivnímu vztahu ke knize.

Do praktické části diplomové práce jsou zařazeny pracovní listy, které jsou vytvořeny k titulu „Záhada hlavolamu“ od Jaroslava Foglara. Pracovní listy obsahují úkoly rozvíjející dovednost čtení s porozuměním a procvičující učivo českého jazyka 4. ročníku základní školy, které jsou doplněny o metodický list s vhodnými otázkami k textu a každý pracovní list je doplněn řešením pro pedagoga.

Klíčové pojmy:

Čtenářská gramotnost, čtenářské dovednosti, čtení s porozuměním, gramotnost, klíčové kompetence, metody čtení, Rámcový vzdělávací program, výzkumy čtenářství, základní škola.

Annotation:

„The Development of Reading Skills with Understanding in Fourth Grade of Primary School“ thesis deals with the literacy, its status in RVP (General Educational Programme) and its development for pupils in the fourth grade of primary school.

The thesis aims to find out if pupils have a positive relationship to the book and if they are in the family environment encouraged to read.

To the practical part are included worksheets based on the book „Záhada hlavolamu“ by Jaroslav Foglar. Worksheets contain tasks that develop reading comprehension skills and practiced curriculum fourth grade of primary school, each worksheet is accompanied by a solution for teachers and methodology.

Key words:

General Educational Programme, key skills, literacy, method of reading, primary school, reading skills, reading comprehension, research reading.

Motto:

„Platí-li, že vzdělání je důsledek čtení, pak platí i to, že upadá-li čtenářská gramotnost, snižuje se zákonitě i celková úroveň vzdělání.“

(J. Trávníček)

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST A JEJÍ POSTAVENÍ V RVP	11
1.2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PROCESU ČTENÍ S POROZUMĚNÍM.....	14
1.2.1 Pojmy gramotnost a čtenářská gramotnost	14
1.2.2 Vymezení pojmu čtenářská gramotnost a vzdělávacích cílů úrovně čtenářské gramotnosti	15
1.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST.....	18
1.3.1 Vliv sociokulturního, rodinného a školního prostředí.....	18
1.3.2 Vliv textového materiálu a individuálních dispozic žáka	21
1.3.3 Vliv čtenářské zkušenosti a motivace	21
1.4 VYUČOVÁNÍ ČTENÍ NA 1. STUPNI ZŠ	23
1.4.1 Vyučování čtení v 1. ročníku	23
1.4.2 Vyučování čtení ve 2. – 5. ročníku	24
1.5 ČTENÍ S POROZUMĚNÍM A AKTIVIZACE ŽÁKA	25
1.5.1 Aktivity před četbou	25
1.5.2 Aktivity během četby	26
1.5.3 Aktivity po četbě.....	27
1.6 METODY ROZVÍJENÍ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ ŽÁKŮ	27
1.7 VÝZKUMY ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI DĚTÍ A MLÁDEŽE V ČR.....	32
1.7.1 Mezinárodní výzkum PIRLS	33
1.7.2 Mezinárodní výzkum PISA.....	35
2. PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
2.1 PROBLEMATIKA A PRŮBĚH VÝZKUMU.....	38
2.2 VÝZKUMNÉ PROBLÉMY	38
2.3 VÝZKUMNÉ METODY A VÝZKUMNÝ VZOREK.....	39
2.4 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	39
2.5 PRACOVNÍ LISTY URČENÉ PRO ROZVOJ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI VE 4. ROČNÍKU ZÁKLADNÍ ŠKOLY	49
ZÁVĚR	102
SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	103

ÚVOD

Nejen u nás, ale i v mnoha dalších zemích světa se čtenářské gramotnosti věnuje zvýšená pozornost. Dnešní měnící se moderní společnost klade vysoké nároky na své členy, jejich znalosti, dovednosti i schopnost uplatnit se v praktickém životě. Je prokázáno, že stupeň úroveň čtenářské gramotnosti zásadně ovlivňuje úroveň vzdělání, také mezinárodní výzkumy ukazují, jak nutné je se tématem čtenářské gramotnosti zabývat.

Čtenářská gramotnost již není považována za pouhou dovednost čtení s doslovným porozuměním, ale za dynamický a neustále se rozvíjející soubor znalostí, dovedností a strategií, který je potřebný pro kvalitní rozvoj každého jedince a jeho celoživotní studium. Pokud se chceme plnohodnotně zařadit do společnosti, měli bychom být vybaveni schopností číst s porozuměním nejrůznější druhy textů, klást si nad texty otázky, umět s nimi pracovat, vyhledávat zásadní informace či texty posuzovat. Vysoká úroveň čtenářských dovedností je cestou ke kvalitnímu vzdělání nejen na základní, střední a vysoké škole, ale také k celoživotnímu vzdělávání, jelikož většinu informací získáváme právě v tištěné či elektronické podobě.

Kromě toho, že je čtení důležitou technikou získávání informací, je také prostředkem a nástrojem lidské kultury, pomáhá utvářet postoje, hodnoty a zkušenosti. Proto je zvláště v dnešní době techniky zásadní, podporovat a rozvíjet čtenářskou gramotnost u dětí již od nejútlejšího věku. Pomáháme jim tak, aby se mohly dále dozvídat, učit, rozvíjet své chápání i cítění. Na naší snaze pak záleží motivace dětí ke čtení a jejich vztah ke knize. Je nutno říci, že v dnešní době známe mnozí z nás děti, které číst nechtějí a čtení odmítají.

Jak bychom mohli dostáhnout toho, aby žáci měli ze čtení radost, aby při četbě zažívali příjemné pocity, aby si vytvořili kladný vztah ke knize? Diplomová práce si klade za cíl na základě teoretických informací týkajících se čtenářské gramotnosti zmapovat účinné metody rozvoje čtenářské gramotnosti u žáků, které je přivádí zpět k četbě, tak aby je bavila, aby se dokázali nad textem zamyslet a hledat v něm skryté významy, otázky a souvislosti.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část má za úkol vysvětlit teoretické pojmy týkající se čtení s porozuměním jako je gramotnost, čtenářská gramotnost, postavení čtenářské gramotnosti v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, cíle čtenářské gramotnosti. Práce se zabývá také faktory, které ovlivňují úroveň čtenářské gramotnosti a specifickými cíli na prvním stupni základní školy. Jedna z kapitol je věnována metodám čtení, které podporují kritické myšlení žáků a také mezinárodním výzkumům v oblasti čtenářské gramotnosti, kterých se účastní také čeští žáci.

Druhá část práce je zaměřena na problematiku a průběh výzkumu. Zpracovává výzkumné problémy, výzkumné metody, výzkumný vzorek, organizaci a průběh výzkumu. Výzkum se zakládá na dotazníkovém šetření, kdy žáci 4. a 5. ročníku vyjadřují svůj vztah k četbě, zároveň odpovídají na otázky týkající se četby a rodinného prostředí. Praktická část obsahuje pracovní listy určené pro rozvoj čtenářské gramotnosti žáků čtvrtého ročníku základní školy, které jsou využitelné při výuce čtení se zařazením úloh k procvičení učiva českého jazyka čtvrtého ročníku. Pracovní listy obsahují také metodický list a správné řešení pro pedagogy. Práce je doplněna fotografiemi vypracovaných pracovních listů z průběhu ověřování se žáky.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Čtenářská gramotnost a její postavení v RVP

Čtenářská gramotnost má v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání významné postavení. Rámcový vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Klíčové kompetence pak představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. (RVP ZV, 2007, s. 10, 14)

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání není pojem čtenářské gramotnosti jednoznačně vymezen. Je však obsažen ve všech klíčových kompetencích, které propojuje dovednost aktivního čtení, které je spojeno s dovedností porozumět čtenému. Tato dovednost pak výrazně ovlivňuje výsledky učení žáků. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.

Dovednost čtení s porozuměním zasahuje do všech vzdělávacích oblastí, které jsou zmíněny v Rámcovém vzdělávacím programu, jsou to jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, informační a komunikační technologie, člověk a jeho svět, člověk a společnost, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a zdraví a člověk a svět práce. Nejobsáhleji se čtenářskou gramotností zabývá vzdělávací oblast jazyk a jazyková komunikace. Jazykové vyučování vybavuje žáka takovými znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat výsledky svého poznávání. (RVP ZV, 2007, s. 20)

Obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura je pak rozčleněn do tří částí:

Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Vzdělávací obsah těchto tří částí se pak ve výuce neustále prolíná.

V Komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícím se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat také formální stránku textu a jeho výstavbu.

V jazykové výchově žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování. Při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídít je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění. Český jazyk se tak od počátku vzdělávání stává nejen nástrojem získávání většiny informací, ale i předmětem poznávání.

V literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život. Verbální i neverbální komunikace se může vhodně rozvíjet i prostřednictvím Dramatické výchovy, která je zařazena jako doplňující vzdělávací obor do Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. (RVP ZV, 2007, s. 20)

Aby se čtenářské dovednosti neomezily na čtení s doslovným porozuměním, vyhledávání v textu a reprodukci textu, přičemž jsou jiné oblasti čtenářské gramotnosti opomíjeny, měly by být do Rámcového vzdělávacího programu zapracovány dílčí vzdělávací cíle, které by pomohli zajistit vysokou úroveň čtenářské gramotnosti. Těmito cíli jsou:

- žáci čtou aktivně, přemýšlejí při tom, kombinují různé postupy, které vedou k co nejlepšímu porozumění textu
- žáci znají cíl své četby, stále sledují a hodnotí, zda text těmto cílům vyhovuje
- žáci si text prohlédnou před četbou, všímají si struktury textu a vyhodnocují, která místa v textu nejlépe odpovídají účelu, kvůli kterému se rozhodli pro četbu
- v průběhu četby zdatní čtenáři umí odhadnout, jak bude text pokračovat
- žáci čtou výběrově, mění svá rozhodnutí o způsobu četby, které části textu budou číst pozorně a pomalu, které rychle, zda nějaké části textu vynechají a nebudou číst vůbec a které si přečtou opakovaně
- v průběhu četby si žáci budují představu o významu textu, ten neustále hodnotí a zpřesňuje, v průběhu četby textu si kladou otázky
- snaží se poznat význam neznámých slov a pojmů, poradí si s překážkami v textu
- uplatňují své dosavadní zkušenosti a vědomosti, porovnávají s nimi čtený text, propojují čtený text s tím, co se již naučili
- žáci dokáží přemýšlet o autorovi textu, posuzují jeho styl, přemýšlí o jeho východiscích, záměrech, o historických okolnostech
- žáci sledují úroveň svého porozumění textu, pokud je to potřeba, podnikají opatření k lepšímu porozumění
- žáci hodnotí kvalitu textu, posuzují jeho hodnotu a reagují na text (racionálně i emocionálně)
- žáci přizpůsobují svůj způsob čtení typu textu
- žáci se při četbě vyprávějí dokáží vžít do postav objevujících se v textu
- při četbě věcného textu dokáží žáci shrnout informace z textu
- žáci projevují porozumění textu během čtení, v průběhu přestávek při čtení a také po dočtení textu

- žáky četba uspokojuje, ačkoli se jedná o velmi náročnou, vyčerpávající a komplexní činnost (VÚP, Gramotnosti ve vzdělávání, s. 10)

Rozvoj čtenářské gramotnosti a dovednosti čtení s porozuměním je jednou z hlavních priorit vzdělávání, proto by na ně měl být kladen velký důraz již od počátku školní docházky, jelikož tyto dovednosti zásadně ovlivňují jejich budoucí školní úspěšnost ve všech vzdělávacích oblastech.

1.2 Teoretická východiska procesu čtení s porozuměním

1.2.1 Pojmy gramotnost a čtenářská gramotnost

Dřívější význam slova gramotnost se od toho dnešního významně liší. Dříve byl za gramotného považován ten, kdo ovládal dovednosti čtení a psaní. V dnešní době je však vzdělanost již na takové úrovni, že jsou tyto dovednosti považovány za samozřejmé a termín gramotnost získává mnoho nových významů.

Dnes rozlišujeme například gramotnost literární, sociální, ekonomickou, funkční, počítačovou, technickou, zdravotní, spotřebitelskou, vizuální a další gramotnosti z různých oblastí vzdělání. Tato slovní spojení však nevyjadřují pouze znalost odborných termínů z jednotlivých oblastí, ale především porozumění jejich obsahu, schopnost dávat je do souvislostí a chápání v širším kontextu a v neposlední řadě schopnost přenést své znalosti do užívání v praktickém životě. (VÚP, Gramotnosti ve vzdělávání, s. 4., 5)

V celém výčtu gramotností, které se dotýkají nejrůznějších oblastí lidského vzdělávání jsou to gramotnost čtenářská, matematická, přírodovědná, finanční a ICT gramotnost, se kterými se žáci a studenti nejčastěji setkávají při mezinárodních srovnávacích výzkumech. Finanční gramotnost je zařazována z důvodu nutnosti efektivně hospodařit s finančními prostředky a orientovat se v moderní komplikované finanční sféře, ICT gramotnost je v době moderních komunikačních technologií nutná. Jednotlivé gramotnosti souvisí pak úzce s Rámcovým vzdělávacím programem, který je závazným dokumentem pro základní vzdělávání a promítají se do obsahů a cílů základního vzdělávání.

V poslední době je stále více kladen důraz na nutnost promyšlenějšího rozvoje čtenářské gramotnosti u žáků základních škol. Současná moderní společnost vyžaduje, aby se jedinec orientoval v nejrůznějších textech, aby jim dostatečně porozuměl, dokázal z nich vyvozovat závěry či je posuzoval. Nutnost rozvoje čtenářské gramotnosti vyplývá také z nedobrych výsledků našich žáků v mezinárodních srovnávacích výzkumech PISA a PIRLS. Výsledky těchto výzkumů zařazují Českou republiku mezi země s velmi vážnými problémy v oblasti čtenářské gramotnosti. Prvním krokem ke zlepšení situace je uvědomit si, že je nutné rozvíjet čtenářské dovednosti u žáků všemi pedagogy školy, nejen pedagogy vyučujícími český jazyk.

Jelikož první čtenářské dovednosti získávají žáci při čtení beletristických či populárně naučných textů, je úkolem pedagoga zajistit, aby se žák s těmito texty setkával co nejčastěji, aby je nejen četl, ale také rozebíral s pedagogem a nad nimi diskutoval. Texty, se kterými by se žáci měli ve velké míře setkávat, jsou především současné texty, které odpovídají potřebám dnešních žáků a svým přitažlivým a žákům blízkým jazykem mohou přivést žáky zpět ke čtenářství. Ve školních třídách by se čtení textů, přemýšlení nad texty a diskuze o nich měla stát nedílnou součástí každodenního studia. Činnosti spojené s čtenářstvím by měly žákům především přinášet potěšení a radost. (VÚP, Gramotnosti ve vzdělávání)

1.2.2 Vymezení pojmu čtenářská gramotnost a vzdělávacích cílů úrovně čtenářské gramotnosti

Čtenářská gramotnost je chápána jako dovednost číst, která je rozšířena o další charakteristiky čtenářského výkonu. Pedagogický slovník charakterizuje čtenářskou gramotnost jako komplex vědomostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (např. železniční jízdní řád, návod k zacházení s automatickou pračkou, úvodník v novinách aj.). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat a zpracovávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu aj. (Průcha, Mareš, Walterová, 2001, s. 34)

Materiály, které zpracovávají problematiku čtenářské gramotnosti jsou také výzkumy čtenářské gramotnosti PISA a PIRLS. Podle výzkumu PISA je čtenářská gramotnost schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej

k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti. Definice PIRLS pak zní: čtenářská gramotnost je schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, aby se zapojili do společenství čtenářů, a pro zábavu. (VÚP, Gramotnosti ve vzdělávání, s. 7)

Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.

Ve čtenářské gramotnosti se prolíná několik oblastí, z nichž každá je důležitá a je její nedílnou součástí:

- **Vztah k četbě**

Čtenářská gramotnost se rozvíjí v případě, že jedinec cítí vnitřní potřebu četby a ta mu působí potěšení.

- **Porozumění**

Základní dovednost rozluštit psaný text se rozvíjí ve schopnost doslovnému porozumění textu, přičemž jedinec uplatňuje své znalosti a zkušenosti.

- **Vysuzování a hodnocení**

Obsahem čtenářské gramotnosti je také schopnost vyvozovat závěry z přečteného textu, kriticky hodnotit a posuzovat texty z různých úhlů pohledu a vysledovat záměr autora textu.

- **Metakognice**

Jedná se o schopnost plánování, monitorování a vyhodnocování svých vlastních postupů, které jedinec sám při četbě využívá. Je to schopnost vyhodnotit záměr svého čtení a tomu také zvolit vhodný způsob četby, umět sledovat a vyhodnotit, do jaké míry sám rozumím přečtenému textu a volit takové způsoby čtení, aby pro mě bylo čtení efektivní a sám jsem co nejlépe textu porozuměl.

- **Sdílení**

Součástí čtenářské gramotnosti je také sdílet své pocity, prožitky a porozumění danému textu s ostatními čtenáři. Jedinec porovnává své prožívání četby s ostatními, uvědomuje si shody a odlišnosti v tomto prožívání.

- **Aplikace**

Pokud je jedinec čtenářsky gramotný, využívá četbu k vlastnímu rozvoji a zkušenosti z četby jsou mu platné v jeho životě.

(NÚV, Čtenářská gramotnost ve výuce, s. 8)

Jedním z hlavních úkolů, které si školy a jejich pedagogové kladou za cíl je rozvíjet u žáků a studentů pozitivní přístup k celoživotnímu učení a s ním spojeným dovednostem, K takovému učení je však nutné ovládat dovednost četní, ne pouze na jeho prvotní úrovni, kterou je dekodování psaného textu, ale čtenářství na všech jeho úrovních, které již byly popsány. Kvalitní porozumění textu ovlivňuje pozitivně studijní výsledky žáků. Jsou k dispozici průkazné doklady o tom, že žáci, kteří jsou na konci třetího ročníku nedostatečně kompetentními čtenáři a zaostávají také v psaní, už nikdy nedohoní své vrstevníky ve výsledcích učení. Bylo zjištěno, že žáci, kteří se pravidelně o letních prázdninách nevěnují četbě, zaostávají pak za několik let za svými vrstevníky v mnoha oblastech vzdělávání. Žáci, kteří dovedou pracovat i s náročnějšími texty mají ve studiu výhodnější postavení, následně pak také v profesním životě, kde neustále platí úzký vztah mezi úrovní čtenářské gramotnosti a kvalitou vzdělání.

Rozvoj čtenářské gramotnosti patří mezi hlavní cíle základního vzdělávání. Pedagog, který dbá na rozvoj čtenářské gramotnosti u svých žáků se může stát pomocníkem v případě, že prostředí v němž dítě vyrůstá, není podnětné a není zaměřeno na podporu čtenářství. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání nepoužívá termín čtenářské gramotnosti, je tedy na škole a na každém pedagogovi, jakými způsoby bude čtenářskou gramotnost u svých žáků rozvíjet a na které oblasti čtenářské gramotnosti se zaměří. Čtenářská gramotnost je dlouhodobým vzdělávacím cílem, pedagog by tedy měl dbát na pěstování pozitivního vztahu k četbě u svých žáků a také dovedností, které vedou k zefektivnění práce s náročnějšími texty. Také v naučných předmětech vede vysoká úroveň čtenářské gramotnosti k pochopení textů,

se kterými žáci pracují a které se pak stávají dobrým zdrojem informací z daného oboru. (VÚP, Gramotnosti ve vzdělávání)

1.3 Faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost

Rozvoj čtenářské gramotnosti žáků ovlivňuje velké množství faktorů, které se vzájemně ovlivňují. Do jaké míry a jakým způsobem tyto faktory působí na rozvoj čtenářské gramotnosti u jednotlivých žáků je značně individuální, úroveň jejich čtenářské gramotnosti prochází neustálými proměnami. Na žáka působí faktory vnější a vnitřní. Mezi vnější faktory řadíme působení vnějších životních podmínek každého jednotlivce jako např. sociokulturně-ekonomické prostředí, které na něj dlouhodobě působí a z něhož je nejvýznamnější vliv rodinného prostředí, nejbližšího sociálního prostředí a prostředí školy. Mezi vnější faktory je možné zařadit také faktory textové, které jsou ve velmi úzké součinnosti s faktory vnitřními jako jsou faktory motivační či emocionální. Vnitřní podmínky ovlivňující úroveň žákovy čtenářské gramotnosti vyplývají přímo z osobnosti žáka, týkají se jeho charakterových vlastností a rysů osobnosti, schopností, dovedností, vývojových a individuálních zvláštností a také předchozích zkušeností. (Vykoukalová, Wildová, 2013)

1.3.1 Vliv sociokulturního, rodinného a školního prostředí

Rodinné prostředí je bezesporu důležitým faktorem, který ovlivňuje čtenářství dětí. Rodina vytváří základ čtenářských návyků dítěte. Do jaké míry se podaří dítě ke knize přivést ovlivňuje několik faktorů, jako například čtenářské zázemí v rodině, rodinné prostředí nebo sociálně ekonomická situace v rodině.

Díky rozvíjení čtenářské gramotnosti ve školách se z každého žáka může stát přemýšlivý a nezávislý čtenář. Základní podmínkou úspěchu je tedy důvěra v možnosti každého žáka učit se a sebedůvěra nás učitelů v to, že jsme schopni rozmanité schopnosti dětí uspokojujivě rozvíjet.

Nejen rodina, ale také škola by měla přispět k tomu, aby se z jejich žáků stali přemýšliví čtenáři a je tedy třeba podporovat růst čtenářské gramotnosti u každého žáka

ve všech výukových předmětech. Pro značné množství dětí je škola prvním místem, kde objeví svět čtení, kde budují pozitivní vztah k četbě a osvojují si čtenářské postupy. Přesto lze ve školách vysledovat překážky, které vyplývají z přístupu ke čtení a čtenářství:

- Učitelé nepovažují za svůj úkol učit žáky číst, požadují od žáků, aby četli s porozuměním a očekávají, že tuto dovednost je naučí někdo jiný, učitel jiného předmětu či rodina.
- Estetické a někdy i věcné čtení přímo ve škole se považuje za ztrátu času. Žáci nemají ve škole dostatečný prostor k pravidelné a soustředěné četbě, k emocionálnímu prožitku, který kniha přináší a který silně ovlivňuje vztah žáka k četbě samotné.
- Učitelé při tvorbě školního vzdělávacího programu zaměřili především na obsah učiva a tento pak neponechává dostatek času pro činnosti, ve kterých žáci prohlubují postupy a dovednosti potřebné pro čtenářskou gramotnost.
- Učitelé nepovažují žáky za schopné samostatně zvolit text k četbě, myslí si, že to nedokáží a že by si vybírali jen podřadné texty, tuto schopnost v žácích málo rozvíjejí a ti jsou bezradní.
- Žákům chybí názorné ukázky ze strany pedagoga, jak s textem pracovat například, jak vybrat z textu to nejdůležitější.
- Žáci nikdy neviděli svého vyučujícího číst knihu, vyjádřit se ke knize či hodnotit přečtený text. Jelikož se žáci učí především nápodobou, nezačnou považovat čtení knih běžnou činnost.
- Pedagogové nesledují aktuální knižní novinky a nejsou tak schopni žákům doporučit vhodné knihy dětské a ostatní literatury.
- Ve třídách i ve škole chybí knihovny.
- Žáci nečtou ve škole celé knihy ale často jen úryvky knih, přičemž se počítá s tím, že zájemci o četbu si knihu přečtou sami. Samotný úryvek knihy však postrádá komplexnost čtenářského zážitku.

- Málo se hovoří o přečteném textu, není dostatečný prostor pro diskusi nad textem a sdílení zážitků z textu.
- Vyučující přestanou žákům předčítat text ve chvíli, kdy už žáci umějí číst. (Košťálová, 2010, s. 12)

Aby se úroveň čtenářské gramotnosti žáků mohla zvyšovat a žáci byli úspěšní také v jiných předmětech je nutné, aby pedagogové využívali vhodné metody práce a aby byly splněny podmínky pro rozvíjení čtenářství.

1. Nikdo ve škole nepovažuje čtení za ztrátu času, dospělí jsou modelem čtenáře.
2. Čas – dostatek, pravidelnost, četnost: Žáci mají dostatek času na čtení přímo ve škole, čas je čtení věnován pravidelně a s dostatečnou frekvencí.
3. Předčítání: Žákům se ve škole předčítá i tehdy, když už sami umějí číst.
4. Dostupnost knih a textů: Prostředí je naplněné různorodými knihami a texty, které jsou snadno dostupné (včetně jednoduchého výpůjčního systému).
5. Vlastní volba: Žáci si mohou vybírat knihy a texty podle vlastní volby.
6. Četba celých textů: Žáci čtou celé knihy, ne jen ukázky nebo úryvky.
7. Příležitost pro čtenářskou odezvu a sdílení: Žáci mohou bezprostředně sdílet osobní dojmy z četby.
8. Čtení je propojeno se psaním: Žáci písemně reagují na přečtené (osobní záznamy z četby). Žáci se učí rozumět textům i tím, že je sami vytvářejí (produktivní psaní).
9. Učitelé umějí čtení vyučovat: Ovládají čtenářské strategie pro porozumění textu, umějí je modelovat a vyučovat, ovládají metodu hlasitého přemýšlení, poskytování popisné zpětné vazby a korektivní zpětné vazby, umějí vést žáky k výběru textu.
10. Učitelé čtou: Učitelé znají knihy, které mohou zaujmout jejich žáky. Umějí každému žákovi doporučit vhodnou knihu. Sledují novinky.

(Košťálová, 2010, s. 12)

1.3.2 Vliv textového materiálu a individuálních dispozic žáka

Významným vliv na doslovné porozumění textu a další aspekty čtenářské gramotnosti má volba samotného textu. Jednotlivé texty náleží vždy k určitému funkčnímu stylu a slohotvornému postupu, z nichž každý druh nese jiný stupeň obtížnosti pro čtenáře. Mezi obecně jednodušší texty řadíme texty prostě sdělovacího stylu. Složitější texty jsou pak například odborné nebo administrativní texty, publicistické a rétorické texty, které svým zaměřením na široký okruh čtenářů obnáší nižší až střední obtížnost. Slohotvorné postupy, které jsou obecně obtížnější jsou například úvahový a výkladový slohotvorný postup. Naopak informační, vyprávěcí a popisný slohotvorný postup, vzhledem k užití jazykových prostředků, je pro porozumění jednodušší. Velice důležité při volbě textu je také přiměřenost textu k věku samotného čtenáře. Text by měl mít vhodnou délku a strukturu, měl by být srozumitelný užitými pojmy a termíny. Vzhledem k osobnosti žáka je zásadní také obsahové zaměření textu, zájem žáka o určité téma a jeho znalosti z tohoto okruhu ovlivňují jeho porozumění. Také formální úprava textu, jeho grafické uspořádání má vliv na úroveň porozumění, ke kterému mohou přispět také ilustrace, které mají také motivační a estetickou funkci.

Kromě textu ovlivňuje stupeň čtenářské gramotnosti i žák sám, jeho osobnost. Individuální zvláštnosti žáků se projevují především v oblastech jako je temperament, styl učení, inteligence, schopnosti, potřeby a zájmy. Je třeba zmínit také vliv aktuálního zdravotního stavu a psychického rozpoložení žáka na celkový výkon. (Vykoukalová, Wildová, 2013)

1.3.3 Vliv čtenářské zkušenosti a motivace

Výrazným faktorem, který ovlivňuje čtenářskou gramotnost je čtenářská zkušenost. Význam textu se vytváří působením textu na čtenáře vybaveného konkrétními čtenářskými zkušenostmi. Při čtení, ale také před ním a po něm, čtenář využívá soubor svých jazykových dovedností, kognitivních a metakognitivních strategií a dosud nabytých vědomostí. Pro porozumění textu je tedy důležité, jak dokáží žáci při

čtení neznámého textu využít svých znalostí z daného tématu. (Vykoukalová, Wildová, 2013)

Při četbě hraje zásadní roli také motivace dítěte, díky ní se zvyšuje zájem o čtený text, žák čte s chutí, s radostí, jeho výkon při četbě se zvyšuje. Správná motivace napomáhá tomu, aby žák nad textem přemýšlel, kladl si otázky, diskutoval nad textem se ploužáky, pedagogy či rodiči, k textu se opět navracel a četl jej znovu. Motivace a zájem o čtení spolu velmi úzce souvisí, přítomnost těchto faktorů má zásadní vliv, stejně jako rodinné či školní prostředí na výslednou úroveň čtenářské gramotnosti u žáků. Pedagogický slovník charakterizuje motivaci ve čtyřech bodech jako souhrn vnitřních a vnějších faktorů, které :

1. vzbuzují, aktivují, dodávají energii lidskému jednání a prožívání
2. zaměřují toto jednání a prožívání určitým směrem
3. řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků
4. ovlivňují též způsob reagování jedince na své jednání a prožívání, jeho vztahy k ostatním lidem a světu.

(Průcha, Mareš, Walterová, 2001, s.127)

Motivaci je možné vnímat ve dvou rovinách jako motivaci vnější, která závisí na sociálním okolí jedince, od rodičů, učitelů, vychovatelů, kamarádů. Velmi důležitá je však motivace vnitřní, která by měla být spojena se zájmem o četbu, který je definován jako získaný motiv, který se projevuje kladným emočním vztahem jedince k určité skutečnosti a určitému druhu činnosti, projevuje se soustředěním pozornosti v určitém směru, realizací příslušné činnosti, uspokojením z ní, a naopak nelibostí při jejím omezování. (Čáp 2001, s. 149) Zájem o četbu by měl být u žáků co nejvíce podporován ze strany rodiny i pedagogů, jelikož díky němu je možné překonat u žáků některé potíže vzniklé při čtení. Je tedy vhodné zařazovat od výuky takové činnosti, které podporují zájem žáků o četbu jako je například prezentace zajímavých knih, autorů a ilustrací ze strany pedagoga, četba textů, které jsou pro žáky zajímavé, psané současným jazykem, zařazování četby časopisů, zařazování různých druhů práce s textem jako například domýšlení příběhů, diskuse nad knihami, návštěva městské knihovny, práce s encyklopediemi, vytvoření třídní knihovny, tvorba čtenářských deníků či čtenářských listů apod. Text, který čtou žáci se zájmem, prohlubuje porozumění textu a prodlužuje dobu, kterou žáci stráví nad textem

1.4 Vyučování čtení na 1. stupni ZŠ

1.4.1 Vyučování čtení v 1. ročníku

V prvním ročníku základní školy je cílem pedagoga, aby žáci dovedli číst správně s porozuměním jednoduché texty. Toto období je možné rozdělit do tří etap, které odpovídají úrovni čtenářských dovedností žáků podle analyticko-syntetické metody čtení.

1. Etapa jazykové přípravy žáků na čtení:

V této etapě čtení má pedagog za úkol u svých žáků:

- rozvíjet řeč a pochopení struktury řeči (věty, slova, slabiky, hlásky, písmena)
- rozšiřovat slovní zásobu
- upevňovat schopnost orientace na ploše stránky, procvičovat pojmy vpravo, vlevo, nahoře, dole, sloupec, řádek, první, poslední
- procvičovat jemnou motoriku
- rozvíjet fonemický sluch
- pravidelně cvičit hlas, dech, artikulaci
- rozvíjet schopnost rozlišovat slova, slabiky, hlásky, písmena

2. Etapa slabičně analytického způsobu čtení:

- čtení otevřených slabik ve slovech (máma, Pepa)
- čtení uzavřených slabik na konci slov (les, potok)
- čtení otevřené slabiky trojpísmenné (sto, stojí) a slov se skupinou dvou souhlásek uvnitř (myška, babička)
- čtení slov se slabikotvornými souhláskami r, l (vlk, krk) a slov s písmenem ě, se skupinami di, ti, ni a shluky souhlásek

3. Etapa plynulého čtení slov:

- Přejít od slabik ke slovům, automatizace čtení, plynulost čtení, čtení s porozuměním
- Zdokonalování slovního přízvuku a správné výslovnosti
- Zařazování tichého čtení, zvyšování rychlosti čtení a cvičení správné intonace

1.4.2 Vyučování čtení ve 2. – 5. ročníku

Ve druhém ročníku základní školy je rozvíjena u žáků dovednost čtení s porozuměním. Žáci čtou s porozuměním přiměřeně dlouhé texty, snaží se užívat správný slovní přízvuk a intonaci ve větách. V literární výchově umí využít tichého čtení s porozuměním, čtou plynule jednoduché texty s porozuměním hlasitě i potichu a zvládají orientaci v textu. Žáci se učí přednášet básně a říkanky a tak rozvíjí kulturu mluveného slova. Pedagog využívá především texty pohádkové a povídkové, které si žáci mohou osvojovat také formou poslechu. Trénuje se čtení s otázkami, diskuse nad textem, problémové úlohy, reprodukce textu, dramatizace textu a práce s ilustracemi například řazení obrázků podle děje.

Ve třetím ročníku se nadále rozvíjí tiché čtení a čtení s hlasitým přečítáním. Žáci již odhalují také významovou stránku vět, čímž se u nich zvyšuje úroveň porozumění obsahu čteného textu, zdokonalují se v plynulém a výrazném čtení, učí se pracovat s hlasem, přízvukem, artikulací a dbají na užívání spisovného jazyka.

Ve čtvrtém a pátém ročníku se žáci učí dovednosti rozlišovat důležité a méně důležité informace v textu, reprodukovat jeho obsah a zapamatovat si základní pojmy. Ve všech etapách je velice důležitý sám pedagog, který silně ovlivňuje vztah žáků ke čtení a čtenářství. Požadavky na žáka mohou stanovit, jak má literaturu znát, co z ní má vědět, dokonce snad i to, co si z ní má přečíst, ale opravdu nelze standardy stanovit, aby ji měl rád. Citový vztah se nadá poručit, ten se dá jen vybudovat. Časté opakování vět: „Musíš číst“ a „Nevíš, o co se připravuješ, když nečteš“, obvykle nevdou k očekávanému cíli. Dítě zpočátku tyto příkazy bez připomínek přijímá a bez zdráhání dělá, co musí. Někdy dost úspěšně předstírá, že čte, ale jen zřídka čte doopravdy. (Fabiánková, Havel, 1999)

1.5 Čtení s porozuměním a aktivizace žáka

Ačkoli si to možná neuvědomujeme, skutečné čtení nezačíná tím, kdy se naše oči setkají s čteným textem a my začneme luštit jednotlivá slova a věty a jistě nekončí tečkou za poslední větou textu, proces čtení také nezačíná ani nekončí doslovným porozuměním textu. Velice důležité jsou aktivity, které čtení předcházejí, stejně jako ty, které následují po dočtení textu. Než žák začne číst, zná již význam slov, se kterými se v textu setká, slova má spojena s nějakou vlastní představou, která vychází z jeho zkušeností. Žák má připraveno vlastní pojetí slovních spojení i celých vět, které vychází z jeho chápání světa. Po dočtení textu se v jeho mysli promítají zážitky z textu, urovnává si své představy o slovech, větách, ujasňuje si jejich význam nebo jej přehodnocuje, k textu se navrácí. Také průběh čtení je velice složitý proces, při kterém žák přemýšlí o tom, jak jdou věty za sebou, zda události na sebe navazují a je schopen také předvídat a odhadovat, jak se bude příběh vyvíjet dál, hledá souvislosti v textu, podvědomě si vybavuje, zda již něco podobného četl. Při čtení s porozuměním je tedy nutné zapojit celou žákovu osobnost, jedině tak je v budoucnu schopen číst a proniknout také do složitějších textu například umělecké literatury. Je velice důležité uvědomit si, že hlavním smyslem literatury je umělecký zážitek a poznávání a utváření lidských hodnot. Také jiné okolnosti týkající se četby jako literárně-historické údaje, či poznávání spisovatelových nástrojů jsou užitečné do té míry, pokud nepotlačí čtenářův zájem o daný text a zachovají jeho estetický zážitek z četby. Pokud čte žák text s jiným záměrem, například k věcnému získání informací, i v tomto případě by mělo čtení začínat dávno před začátkem četby a nekončit pouhým zapsáním informace, kterou jsme chtěli z četby získat. (Hausenblas, 2010)

1.5.1 Aktivity před četbou

Před samotným čtením je velice důležité, aby se žáci na četbu dostatečně naladili. Je tedy vhodné si o daném tématu předem pohovořit, promyslet si jej, uspořádat si své zážitky a zkušenosti, které se problému dotýkají. Je běžné, že před samotným začátkem procesu čtení se čtenář seznamuje s knihou či úryvkem textu tak, že zkoumá, jak dlouhý je text, podle prvních slov v textu se pokouší odhadovat, o čem bude text pojednávat, přemýšlí o tom, zda ho dané téma zajímá, prohlíží si ilustrace

k textu. Z těchto důvodů by si měl sám pedagog naplánovat před samotným čtením dostatek času, který bude věnovat diskusi nad otázkami a problémy, které přinese text, který budou žáci číst. Cílem této části vyučování by mělo být nastolit v mysli žáků takové otázky, domněnky a postoje, které budou potřebovat k pochopení textu. Učitel by si měl při plánování hodiny uvědomit, zda zvolil cíle i učivo tak, aby žáci měli před četbou vždy čas na vybuzení svých zkušeností, prožitků i vědomostí. (Hausenblas, 2010)

1.5.2 Aktivity během četby

Je důležité uvědomit si, jak probíhá proces porozumění u čtoucího žáka:

- žákovi se během čtení textu vybavují vlastní představy a pojmy, které zná a nebo které si utváří během četby
- žák luští nová slova a tím překonává své neporozumění
- žák postupně poznává význam vět, jaký asi byl záměr autora textu a přehodnocuje své dosavadní porozumění
- žák předvídá, co se v textu bude odehrávat, v mysli se vrací k tomu, co mu nebylo jasné, ale v průběhu četby se vyjasnilo
- žák porovnává své pocity a myšlenky s pocity a myšlenkami vypravěče či postavy
- žák přemýšlí, zda zažil někdy něco podobného a po dočtení dotváří své porozumění textu (Hausenblas, 2010, s. 53)

Během může pedagog podpořit žáky například tím, že klade otázky k textu, podává žákům určitou nápovědu, požádá žáky, aby zapojili své smysly, určité pasáže z textu si představili a tím dosáhli lepšího porozumění textu. Další možností je příprava pracovního listu, do kterého si mohou žáci zaznamenávat důležité informace z textu, které jim pomohou orientovat se v příběhu a udržet si o něm jakýsi přehled. Žáci si mohou vypisovat citace z textu a k nim přidávat své komentáře a po četbě dostanou čas pro diskusi nad přečteným textem, aby měli možnost si uvědomit různé pohledy, výklady a dojmy ostatních žáků.

1.5.3 Aktivity po četbě

Pokud chceme, aby u žáků došlo k utváření uměleckého zážitku z četby, měli bychom nechat po dočtení textu žáky chvíli v klidu a tichu, aby mohli přemýšlet o přečteném textu a určitým způsobem si sami v sobě mohli srovnat své myšlenky i pocity. Je vhodné, aby byl poskytnut žákům prostor pro sdílení těchto myšlenek a pocitů s ostatními žáky. Ke čtení s porozuměním je možné žáky vést také otázkami, které propojují text s jejich vlastními zkušenostmi jako například: „Jak byste se zachovali vy?“, „Souhlasíte s tím, jak se hlavní hrdina zachoval?“ nebo „Co byste vy sami poradili hlavnímu hrdinovi?“, „Jak by se měl podle vás zachovat?“ apod. Aktivity při četbě informují učitele i samotného žáka dostatečně o tom, zda dával pozor a zda chápal, co čte. Čtení textů a psaní žakovských záznamů nemá skončit se zvoněním. V hodině by měl vyjít čas na to, že si žáci popovídají o něčem, co si vypsali či zapsali během četby, nebo že přetvoří text a navzájem si ho přečtou, že svá očekávání porovnájí s tím, jak text dopadl. (Hausenblas, 2010)

1.6 Metody rozvíjení čtenářských dovedností žáků

Existuje několik metod a činností, které přispívají k rozvoji čtenářské gramotnosti u žáků. Při využívání těchto metod práce a činností ve výuce je velice důležité ujasnit si, jak osvětlit žákům postup při práci s určitou metodou. Pokud budou žáci dostatečně seznámeni s činností, můžeme očekávat dobré výsledky, proto je vhodné, aby pedagog žákům předvedl, jak pracovat. Při využití složitějších metod, by měl pedagog poprvé s žáky vyzkoušet při společné práci a až následně nechat žáky na jednoduchém textu pracovat samostatně, ať už jednotlivě, ve dvojici či ve skupině.

- **Čtení s otázkami**

Tuto metodu je vhodné začlenit do fáze „při čtení“. Při této metodě pracují žáci ve dvojicích, kdy si ke zvolené části textu kladou otázky, které vedou k lepšímu porozumění textu. Žáci se tak učí uvědomit si, že text obvykle přináší řadu otázek, nad kterými se zamýšlíme a také, že existují také jiné pohledy na text či odpovědi na otázky, než mé vlastní.

Žák se učí formulovat zkoumavé otázky a uvědomuje si účel čtení, rozvíjí se jejich samostatnost v porozumění textu.

- **Čtení s předvídáním**

Metoda čtení s předvídáním prolíná všemi fázemi čtení – před čtením, během četby i po čtení. Zakládá se na principu předvídání událostí v textu. Text je rozčleněn na jednotlivé části, kdy před každým úsekem žáci předvídají, jak se bude děj odvíjet dále. Každý se pokusí o individuální předpověď děje, kterou následně konzultuje ve dvojici, ve skupině nebo před celou třídou. Po četbě žáci hodnotí, do jaké míry se shodovali jejich předpovědi se skutečností. Nejedná se o hádání, ale o vyvozování podle toho, co žákům již přečtená část textu naznačuje, přičemž uplatňují své životní a čtenářské zkušenosti a znalosti. Jedná se o velice oblíbenou metodu, žáci při ní zažívají určité napětí, jak se jejich odhad bude naplňovat, nemusí se však obávat, že jejich nesprávný odhad bude považován za chybu.

- **Čtení s tabulkou předpovědí**

Tabulka předpovědí podobně jako metoda čtení s předvídáním propojuje všechny tři fáze čtení, před, během i po četbě. Tabulka umožňuje žákům přesný záznam a vede tak k zpřesňování jejich porozumění textu. Žáci pracují ve dvojici, kdy zpracovávají celý text do tabulky. Své zápisy pak sdílí s celou třídou.

- **Debata s autorem**

Tuto metodu je vhodné zařadit do fáze před četbou i po četbě a slouží k četbě společného textu. Žáci uvažují, co jim chce autor sdělit, jaký je jeho záměr, jaké využívá prostředky. Žáci se učí poznat rozdíl mezi tím, jak oni sami vnímají události, situace, motivy v textu a jaký význam plyne z celkové výstavby textu.

- **Dílna čtení**

Metoda, kterou je vhodné volit při četbě knih, které si žáci sami zvolili. Pokud chce pedagog s touto metodou pracovat, je vhodné zařazovat ji do vyučování pravidelně, nejméně jedenkrát v týdnu. Dílna čtení je založena

na předpokladu, že pokud má být čtení účinné, soustředí se na dvě složky – čtení individuální (žák si pro sebe čte zvolenou knihu, popřípadě si zaznamenává své poznatky z četby) a čtení sociální (žák prezentuje a porovnává své zážitky z četby s ostatními spolužáky, rozvíjí se diskuse nad přečtenými knihami se spolužáky i s pedagogem). Žák si určitý čas tiše čte a své reakce na četbu si zapisuje například do podvojného deníku či jiným způsobem, své zážitky z četby následně sdílí s ostatními a volí formu prezentace knihy před ostatními žáky.

- **Literární dopisy**

Metoda, kterou je možné využít pro osobní zápisy žáků z četby. Může se jednat o zápis z četby krátkého úryvku či delšího textu, který si žák zvolil sám nebo je společným textem pro všechny. Žák zapisuje po četbě jakýsi dopis, ve kterém sděluje své zážitky a dojmy z četby svému spolužákovi. Při užití metody literárních dopisů pracují žáci obvykle ve dvojicích, přičemž dopisy si mohou vyměňovat po celou dobu čtení textu. Metoda posiluje osobní účast žáka v četbě a dává mu zodpovědnost za jeho vlastní porozumění textu.

- **Podvojný deník**

Další metodou, která slouží k osobním záznamům z četby je tzv. podvojný deník. Žák má za úkol vypisovat z textu doslovné citace, které ho určitým způsobem zaujaly a pod každou citaci zapsat vlastní komentář a dojmy k vypsání citaci. Metoda učí žáky, aby se dokázali pozastavit při čtení a zamyslet se nad čteným textem, funguje jako reflexe vlastní četby.

- **Grafická schémata**

Zaznamenávat text do grafických schémat je možné několika způsoby. Vhodné je využití myšlenkových či pojmových map, Vennova diagramu, srovnávacích tabulek a dalších schémat, která pomáhají žákům uvědomovat si určité vztahy a souvislosti v textu, aniž by museli psát celé věty. Pokud si žák zaznamená text graficky může vysledovat několik druhů vztahů a souvislostí jako jsou například podobnosti a rozdíly, hlavní a vedlejší údaje nebo příčiny a důsledky.

- **I. N. S. E. R. T**

Metoda, která je využívána při rozvoji kritického myšlení, především při práci s naučnými texty. Žáci mají za úkol rozpoznávat v textu důležité a méně důležité, známe a neznámé, důvěryhodné a podezřelé informace, následně své utříděné poznatky sdílí s ostatními spolužáky. Metoda slouží do budoucna pro žáky při studiu věcných textů a získávání důležitých informací a samostatnou práci s textem.

- **Literární kroužky**

Jedná se o metodu, kdy mají žáci rozdělené jednotlivé úkoly týkající se textu, které mají samostatně vypracovat např. výběrčí úryvků, vykladač slov, ilustrátor, vedoucí diskuse apod.). Po vypracování samostatných úkolů diskutují žáci ve skupině nad textem a jeho smyslem podle toho, co jednotliví žáci zpracovali.

- **Poslední slovo patří mě**

Vyučující vybere text, který je pro všechny žáky společný, žáci jej však čtou nejprve samostatně. V průběhu četby mají za úkol vybrat si v příběhu úryvek, který je podle jejich názoru v textu významný a napsat k němu vlastní komentář o tom, jak mu porozuměli a jak jej osobně cítí. Po dočtení textu představí žáci jednotlivě své vybrané úryvky ostatním, ti odhadují, proč si daný žák úryvek vybral. Poslední čte svůj doslovný komentář sám žák. Názory ostatních spolužáků může žák použít ke srovnání s vlastním komentářem k úryvku. Žáci se také učí tomu, že každý jednatel má svůj názor, který ačkoli se liší od jejich názoru, může obhájit. Metoda pomáhá zvyšovat úroveň porozumění textu.

- **QAR (Question and relationship)**

QAR metodu je možné využít při četbě společného textu, kdy se žáci pokoušejí pokládat takové otázky k textu, které souvisejí se skrytými významy v textu, se souvislostmi s jinými texty nebo se zkušenostmi jich samotných. Metoda učí žáky, jak poznat smysl a význam textu.

- **Řízené čtení a myšlení**

Metodu řízeného čtení a myšlení využívá pedagog při čtení společného textu, který předem promyšleně rozdělil na jednotlivé úseky. Mezi těmito částmi textu klade žákům otázky a zadává úkoly, které napomáhají pochopení celkového významu textu. Žáci tak rozvíjí myšlení v souvislostech, učí se chápat, že existují určité vzájemné vztahy mezi jednotlivými částmi textu, ale i mezi různými texty.

- **Skládkové čtení**

Metoda využitelná při skupinové práci nad čtením společného textu. Pedagog rozdělí text do tří částí, přičemž každá skupina pracuje pouze s jednou částí textu. Každá skupina má za úkol vytvořit zbývající dvě části textu na základě svého úryvku. Po skončení práce si skupiny porovnají mezi sebou své výsledky a následně je konfrontují také s původním zněním textu. Žáci se učí objasnit způsob své práce a myslet v souvislostech.

- **Skládkové učení**

Velmi účinná metoda kooperativního učení, která je využitelná při práci s naučnými texty. Žák je zodpovědný za své porozumění textu a také za informace, které předal svým spolužákům. Metoda podporuje porozumění textu, trénuje schopnost udržet důležité informace v paměti a učí, jak je srozumitelně předat ostatním žákům. Při práci se skládkovým učením jsou žáci rozděleni do tzv. „domovských skupin“, které čítají tři žáky. Každý žák v této skupině obdrží naučný text, který má za úkol přečíst v daném čase. Po uplynutí doby, která byla vymezena pro čtení textu, jsou žáci přeskupeni do tzv. „expertních skupin“. V expertní skupině mají všichni žáci stejný text. Žáci se nad textem zamýšlí, zkoumají informace obsažené v textu a rozhodují se společně, které informace jsou ty důležité, které naučí ostatní spolužáky ve své domovské skupině a jakou strategii učení k tomu zvolí. Po návratu do domovské skupiny naučí každý žák své spolužáky informace ze svého textu, ostatní ve skupině mají za úkol zapsat si důležité pojmy do sešitu.

- **Tvorba vlastní knížky**

Tím, že žáci tvoří vlastní knihu se učí, jak knihu formálně zorganizovat. Chápe, že každá kniha má jednotlivé části jako např. obálku, titulní stranu, ilustrace a že existují určitá pravidla pro členění textu a úpravu stránky. Metoda pomáhá žákům pochopit, že autor knihy nese zodpovědnost za své dílo a napomáhá zvyšovat respekt k tvorbě ostatních spolužáků potažmo autorům knih.

- **Vyhledávání klíčových slov**

Metodu vyhledávání klíčových slov lze využít dvěma způsoby. Pedagog navrhne žákům před četbou klíčová slova, která jsou pro text významná a žáci se na jejich základě pokoušejí odhadnout, o čem bude daný text pojednávat, následně srovnávají své předpovědi s reálným zněním textu. Druhý způsob využití klíčových slov je ve fázi po čtení, kdy sami žáci vyhledávají klíčová slova textu, čímž rozvíjí svou schopnost vyhledávání v textu významných informací. Tato schopnost je pro žáky velmi důležitá pro samostatnou práci s naučnými texty.

- **Čtenářské portfolio**

Ve čtenářském portfolio shrnuje žák své vlastní vědomosti a dovednosti a jejich zlepšení v časovém horizontu. Umožňuje žákovi, aby si uvědomil proces svého učení, jaké pokroky byly v procesu učení učiněny, jaké úsilí bylo při plnění jednotlivých úkolů vynaloženo. Žák se tak podílí na plánování vlastního vzdělávání a rozvoje vlastní osobnosti. Prezentací svých nejlepších prací se žák spolupodílí také na svém hodnocení. (Košťálová, 2010)

1.7 Výzkumy čtenářské gramotnosti dětí a mládeže v ČR

Rozvoj čtenářské gramotnosti je, jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, velice důležitý pro zapojení každého jedince do dnešní moderní společnosti. Pozornost je věnována také zjišťování její kvality a úrovně v různých obdobích školního věku, v jednotlivých vzdělávacích systémech států formou porovnávání úrovně dovedností žáků v oblasti gramotností (včetně čtenářské gramotnosti). Zatím nejspolehlivější data a

závěry přináší mezinárodní srovnávací výzkumy gramotností PIRLS a PISA. (Vykoukalová, Wildová, 2013)

1.7.1 Mezinárodní výzkum PIRLS

Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání IEA (The International Association for the Educational Achievement) organizuje již od roku 2001 výzkum PIRLS (The Progress in International Reading Literacy Study), který v pravidelných pětiletých intervalech mapuje momentální úroveň čtenářské gramotnosti žáků ve čtvrtém ročníku školní docházky. U nás výzkum realizuje Česká školní inspekce. Šetření se také snaží zmapovat vliv rodinného, školního a širšího sociálního prostředí na rozvoj čtenářské gramotnosti.

V České republice proběhl první výzkum PIRLS v roce 2001, v roce 2006 se Česká republika šetření nezúčastnila, poslední výzkum za účasti českých žáků se uskutečnil v roce 2011. Do šetření v roce 2001 a 2011 se zapojilo 21 zemí, jejichž průměrné výsledky jsou zobrazeny v následující tabulce.

Průměrné výsledky 21 zemí ve čtenářské gramotnosti (PIRLS 2001 a 2011)

ROK 2001		ROK 2011	
Švédsko	561	Hongkong	571
Nizozemsko	554	Rusko	568
Anglie	553	Singapur	567
Bulharsko	550	USA	556
Litva	543	Anglie	552
Maďarsko	543	Nizozemsko	546
USA	542	Česká republika	545
Itálie	541	Švédsko	542
Německo	539	Německo	541
Česká republika	537	Itálie	541
Nový Zéland	529	Maďarsko	539
Hongkong	528	Slovensko	535
Rusko	528	Bulharsko	532
Singapur	528	Nový Zéland	531
Francie	525	Slovinsko	530
Slovensko	518	Litva	528
Rumunsko	512	Francie	520

Slovensko	502	Norsko	507
Norsko	499	Rumunsko	502
Kolumbie	422	Írán	457
Írán	414	Kolumbie	448
Průměr	522	Průměr	531

- Průměrný výsledek země je statisticky významně lepší než průměr 21 zemí
- Průměrný výsledek země se statisticky významně neliší od průměru 21 zemí
- Průměrný výsledek země je statisticky významně horší než průměr 21 zemí

Průměrný výsledek českých žáků byl statisticky vyšší než průměr 21 zemí, Česká republika se umístila na konci skupiny zemí s nadprůměrným výsledkem. Do roku 2011 se průměrný výsledek českých žáků zlepšil a podařilo se jim udržet se ve skupině zemí s nadprůměrným výsledkem, hodnota zlepšení je pak srovnatelná se zvýšením průměru všech zúčastněných zemí.

V jednotlivých zemích dochází ke značným odlišnostem v postupech osvojování čtenářských dovedností, proto bylo od roku 2011 některým zemím doporučeno zařazovat do výzkumu PIRLS žáky 5. a 6. ročníků, v případě že bylo zjištěno, že až tehdy dosahují žáci dovedností, které jim umožňují zodpovědět testové otázky výzkumu PIRLS. K vyhodnocení úrovně základních čtenářských dovedností byly vyhotoveny testy PrePIRLS, které obsahují kratší texty s jednodušší slovní zásobou a větnou stavbou. Díky existenci tohoto systému je jednotlivým zemím nabídnuta možnost zvolit si, v jakém ročníku a na základě jakého textu bude úroveň čtenářské gramotnosti zkoumat. (Vykoukalová, Wildová, 2013)

Cílem výzkumu je získat co největší množství informací, které lze následně prakticky využít při postupu zlepšování úrovně čtenářských dovedností u žáků a podpoře dětského čtenářství. Výsledky posledního mezinárodního šetření PIRLS 2011 ukázaly na problémy českých žáků ve zkoumaných oblastech matematické a přírodovědné gramotnosti, ve čtenářské gramotnosti nebyl zaznamenán takový propad. Ve čtenářské gramotnosti jsou v rámci výzkumu PIRLS vytvořeny čtyři škály. Dvě podle účelu čtení – **literární** (pro získávání literární zkušenosti) a **informační** (pro získávání a

používání informací), dvě podle postupů porozumění – **vyhledávání** (vyhledávání informací a vyvozování závěrů) a **interpretace** (interpretace a posuzování textu).

1.7.2 Mezinárodní výzkum PISA

Mezinárodní šetření PISA (Programme for International Student Assessment) je považováno za největší a nejdůležitější mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, které je jednou z aktivit Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj OECD v oblasti rozvoje lidských zdrojů, vzdělávání a školství. Šetření je zaměřeno na zjišťování úrovně jednotlivých gramotností u patnáctiletých žáků, kteří se nacházejí na konci povinné školní docházky a poskytuje důležité informace o fungování školských systémů jednotlivých zemí. Testování výzkumu PISA probíhá ve tříletých cyklech, přičemž vždy je kladen důraz na jednu vybranou oblast, aby bylo možné získat o ní co nejpřesnější informace. U nás realizuje výzkum Česká školní inspekce.

Poslední šetření PISA, které se uskutečnilo v České republice, bylo šetření z roku 2012, které se zaměřovalo na schopnost žáků řešit problémy. Nejlepších výsledků dosáhli žáci z asijských zemí, průměrný výsledek českých žáků byl nadprůměrný a srovnatelný s výsledky žáků z Velké Británie, Estonska, Francie, Nizozemska, Itálie, Německa, Spojených států, Belgie, Rakouska a Norska. Výsledky žáků v řešení problémů mají úzký vztah s výsledky v jednotlivých gramotnostech, také ve čtenářské gramotnosti.

V roce 2000 a 2009 byla zkoumanou oblastí výzkumu PISA právě čtenářská gramotnost, kdy byla zjišťována jak úroveň čtenářské gramotnosti žáků, tak její celkový vývoj od roku 2000. Do výzkumu v roce 2009 se zapojilo celkem 65 zemí z celého světa, v České republice se zapojilo 290 škol s 7500 žáky z 9. ročníků základních škol, 1. ročníků středních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. Šetření probíhalo na základě písemného testu a žákovského dotazníku. V testech čtenářské gramotnosti dosáhli čeští žáci podprůměrných výsledků a mezi zeměmi OECD se umístili ve spodní třetině. Od roku 2000 do roku 2009 došlo k významnému zhoršení výsledků českých žáků. (Vykoukalová, Wildová, 2013)

Průměrné výsledky zemí OECD – čtenářská gramotnost (PISA 2009)

Korejská republika	539
Finsko	536
Kanada	524
Nový Zéland	521
Japonsko	520
Austrálie	515
Nizozemsko	508
Belgie	506
Norsko	503
Estonsko	501
Švýcarsko	501
Polsko	500
Island	500
USA	500
Švédsko	497
Německo	497
Irsko	496
Franci	496
Dánsko	495
Velká Británie	494
Maďarsko	494
Portugalsko	489
Itálie	486
Slovinsko	483
Řecko	483
Španělsko	481
Česká republika	478
Slovensko	477
Izrael	474
Lucembursko	472
Rakousko	470
Turecko	464
Chile	449
Mexiko	425

- Průměrný výsledek země je statisticky lepší než průměr zemí OECD
- Průměrný výsledek země se statisticky významně neliší od průměru zemí OECD
- Průměrný výsledek země je statisticky horší než průměr zemí OECD

Kromě výzkumů PIRLS a PISA se Česká republika účastnila či účastní také dalších mezinárodních výzkumů jako například TIMSS, ICILS, TALIS, PIAAC (mezinárodní výzkum zaměřený na hodnocení úrovně matematické a čtenářské gramotnosti dospělých a jejich dovednosti řešit problémy v prostředí informačních technologií) nebo ICCS (studie, která si klade za cíl zjistit, co jaké míry jsou mladí lidé připraveni na svou roli občanů demokratické společnosti a jak ji vnímají).

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Problematika a průběh výzkumu

Výzkum je způsob řešení problémů, který vyžaduje systematickou a soustředěnou činnost. Pomocí výzkumu se rozšiřují hranice vědomostí lidstva, mělo by docházet k zpřesňování poznání jevů a odstraňování nedokonalostí v jejich chápání. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, nebo se získávají poznatky nové.

Výzkum je náročný na čas, proto je rozdělen do několika etap. Na počátku každého výzkumu stojí výzkumný problém. Je důležité uvědomit si, zda se jedná o výzkum kvantitativní či kvalitativní, ujasnit si výzkumný vzorek tzn. koho budeme zkoumat. Ke každému výzkumu je zásadní teoretická příprava obsahující studium odborné literatury, článků či zpráv z výzkumů z dané oblasti, které tvoří základnu informací pro úspěšnou orientaci v dané oblasti.

V následující etapě výzkumu dochází k výběru vhodné výzkumné metody. Před samotným výzkumem by měl být proveden předvýzkum na malém souboru osob, abychom si ověřili, zda funguje námi zvolený výzkumný nástroj. Po sběru dat v hlavním výzkumu je provedeno zpracování dat a jejich interpretace, vysvětlení vztahu s dosavadním poznáním a možnosti využití v praxi. (Gavora, 2000)

2.2 Výzkumné problémy

Úroveň čtenářské gramotnosti a její jednotlivé složky jsou pravidelně zkoumány mezinárodními výzkumy. Jedná se například o výzkumy PIRLS a PISA, které zkoumají do jaké míry rozumí žáci formám čteného a psaného jazyka a také jak uplatňují získané dovednosti a schopnosti v praktickém životě.

Z mezinárodních výzkumů vyplývá, že obliba čtení u žáků v České republice nedosahuje mezinárodního průměru, podle mezinárodního výzkumu PIRLS 2012 53 % žáků četba velmi baví, dívky baví četba více než chlapce a existuje zde velký podíl žáků, které čtení vůbec nebo moc nebaví (téměř 20 %). Bylo také zjištěno, že podnětné

rodinné prostředí, v němž je kladen důraz na rozvoj čtenářské gramotnosti a vhodný příklad čtoucího rodiče, který je dítěti od útlého věku předkládán, působí pozitivně na vztah dítěte k četbě.

Cílem empirického výzkumu diplomové práce bylo zjistit, jaký vztah mají žáci 4. ročníku základní školy k četbě a zda jsou v rodinném prostředí vedeni k pozitivnímu vztahu ke knize. Podnětem ke stanovení výzkumného problému se staly výše zmíněné výsledky mezinárodního výzkumu PIRLS 2011, ten byl formulován jako *vztah žáků 4. a 5. ročníku základní školy k četbě a vliv rodinného prostředí na pozitivní vztah ke knize*. Tento typ výzkumného problému zjišťuje a popisuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu, jedná se tedy o deskriptivní (popisný) výzkumný problém. (Gavora, 2000)

2.3 Výzkumné metody a výzkumný vzorek

Pro účely výzkumu byla zvolena metoda dotazníku, který měl za cíl zjistit, jaký je vztah žáků 4. ročníku základní školy k četbě a jestli jsou v rodinném prostředí vedeni k pozitivnímu vztahu ke knize. Podle výsledků mezinárodních šetření bylo předpokládáno, že procento žáků, kteří mají četbu ve velké oblibě nedosahuje mezinárodního průměru. Zvolený dotazník obsahoval deset uzavřených otázek, ze kterých žáci vybírali jednu odpověď, která nejvíce vystihovala jejich situaci. Všichni žáci vyplnili dotazník v jeden den. Výzkum probíhal na běžné základní škole v Mariánských Lázních ve dvou 4. a dvou 5. ročnících. Do výzkumného šetření bylo zapojeno celkem 95 žáků z toho 48 dívek a 47 chlapců.

2.4 Interpretace výsledků výzkumu

Otázky a odpovědi, které byly pokládány žákům v dotazníkovém šetření:

1. Jaký je tvůj vztah ke čtení?

- a) Čtení mě velice baví.
- b) Čtu, protože musím.
- c) Čtení mě nebaví.

d) Nevím.

2. Jak často si čteš mimo školu ve svém volném čase?

a) pravidelně, každý den

b) několikrát v týdnu

c) téměř vůbec

d) nikdy

3. Když si čteš doma, účastní se tvého čtení rodiče?

a) Ano, já čtu a rodiče poslouchají.

b) Ano, ve čtení se střídám s rodiči.

c) Ne, čtu si sám.

d) Ne, rodiče nemají čas.

4. Čtou ti někdy doma rodiče?

a) často

b) občas

c) málokdy

d) nikdy

5. Jak často si povídáš s rodiči o přečteném textu?

a) často

b) občas

c) málokdy

d) nikdy

6. Vídáš doma rodiče, jak si čtou?

a) ano, jednoho z rodičů

b) ano, oba rodiče

c) Ne, rodiče nečtou.

d) Nevím.

7. Navštěvuješ veřejnou knihovnu?

- a) často
- b) občas
- c) málokdy
- d) nikdy

8. Máš doma vlastní knihovničku pro své knihy?

- a) ano
- b) ne
- c) Mám knížky v knihovně rodičů.
- d) Ne, nemám vlastní knížky.

9. Dostáváš nové knihy?

- a) často
- b) občas
- c) málokdy
- d) nikdy

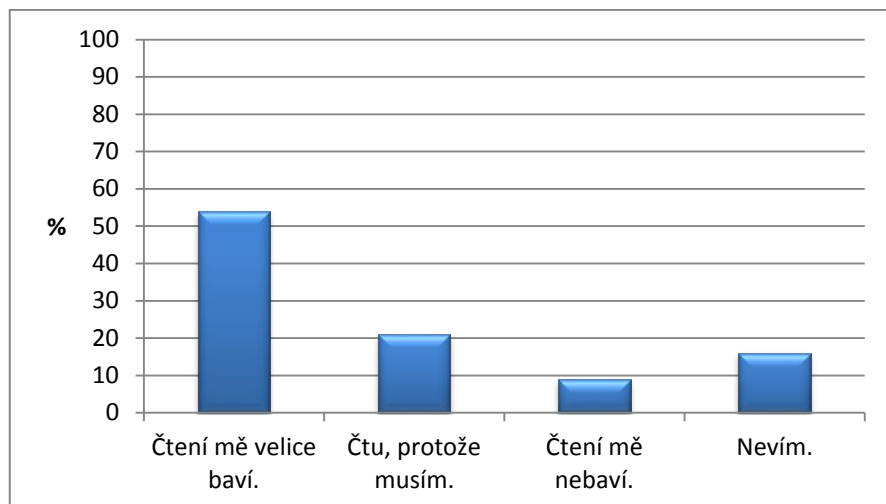
10. Máš radost, když dostaneš novou knihu?

- a) Ano, moc se na ni těším.
- b) Ne, raději bych dostal něco jiného.
- c) Ne, knihy nedostávám.
- d) Nevím.

Výsledky výzkumu vyjádřené počty v tabulkách a procenty v grafech:

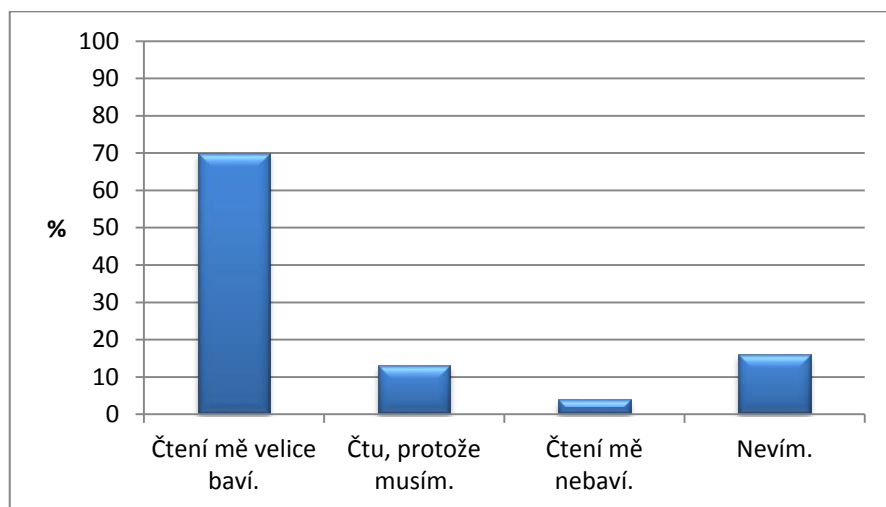
Otázka č. 1: Jaký je tvůj vztah ke čtení?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	51	20	9	15

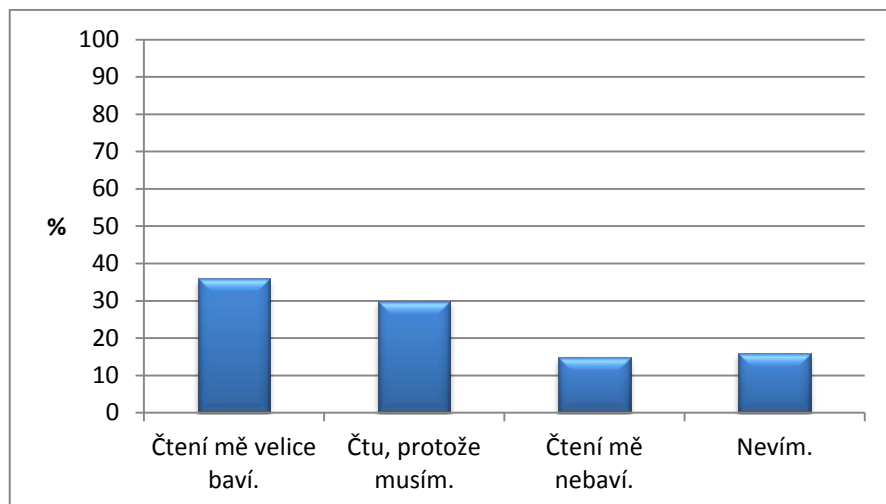
Otázka č. 1: Jaký je tvůj vztah ke čtení? (DÍVKY)

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	34	6	2	6

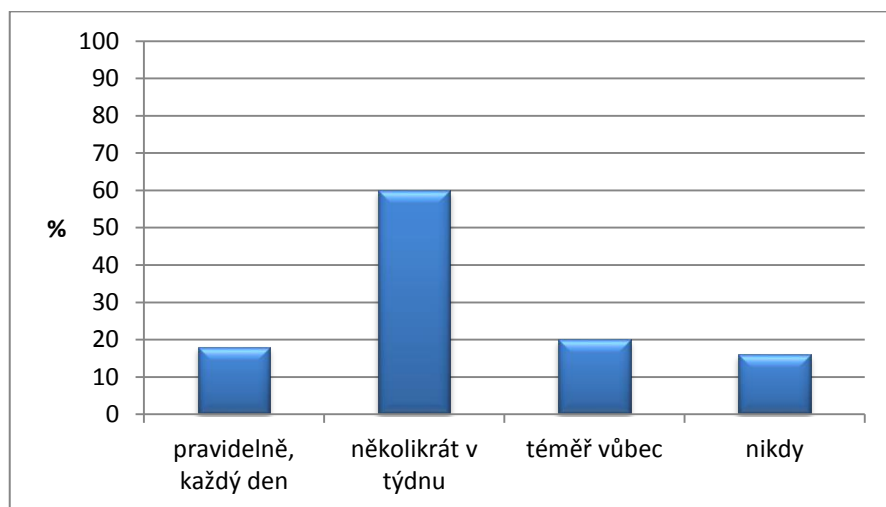
Otázka č. 1: Jaký je tvůj vztah ke čtení? (CHLAPCI)

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	17	14	7	9

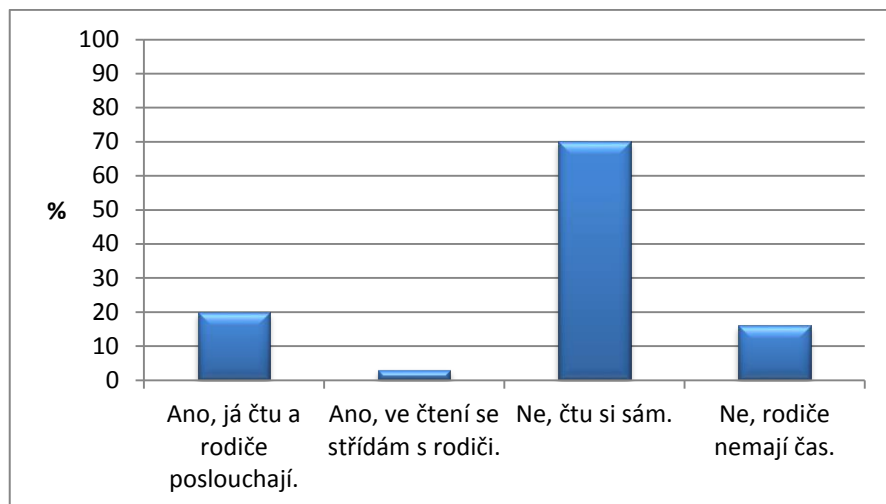
Otázka č. 2: Jak často si čteš mimo školu ve svém volném čase?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	17	57	19	2

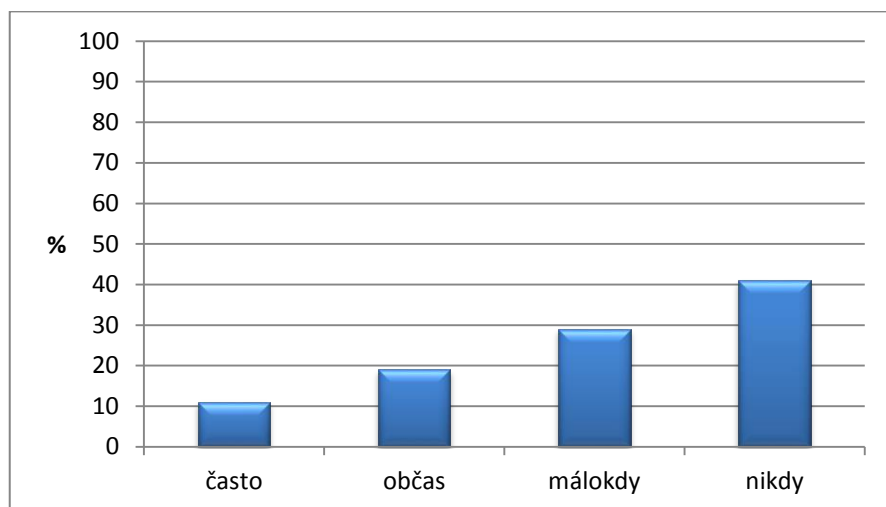
Otázka č. 3: Když si čteš doma, účastní se tvého čtení rodiče?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	19	3	66	7

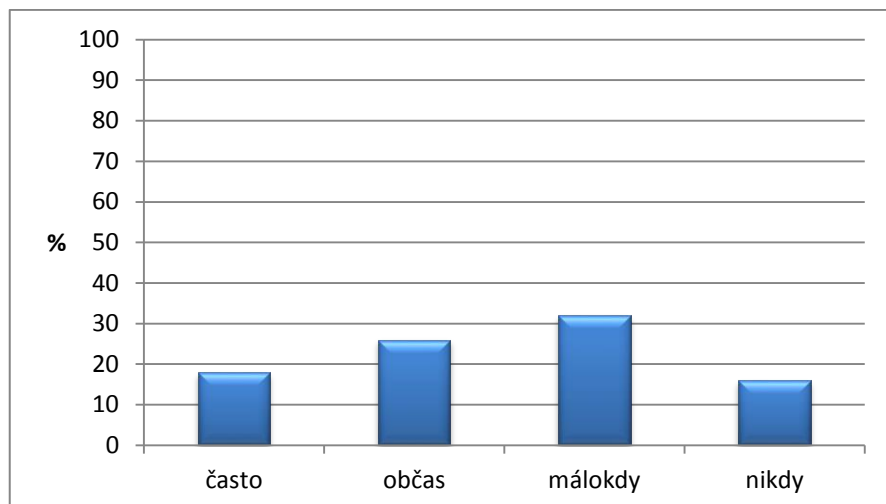
Otázka č. 4: Čtou ti někdy doma rodiče?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	10	18	28	39

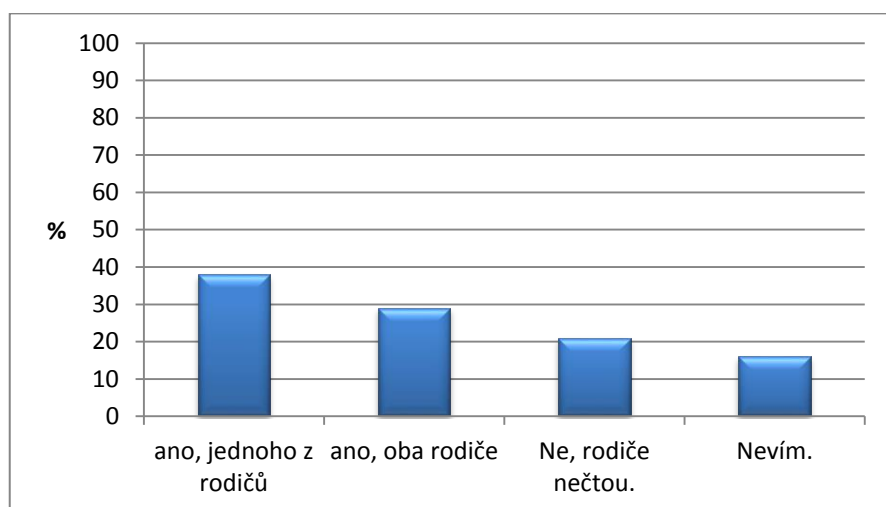
Otázka č. 5: Jak často si povídáš s rodiči o přečteném textu?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	17	25	30	23

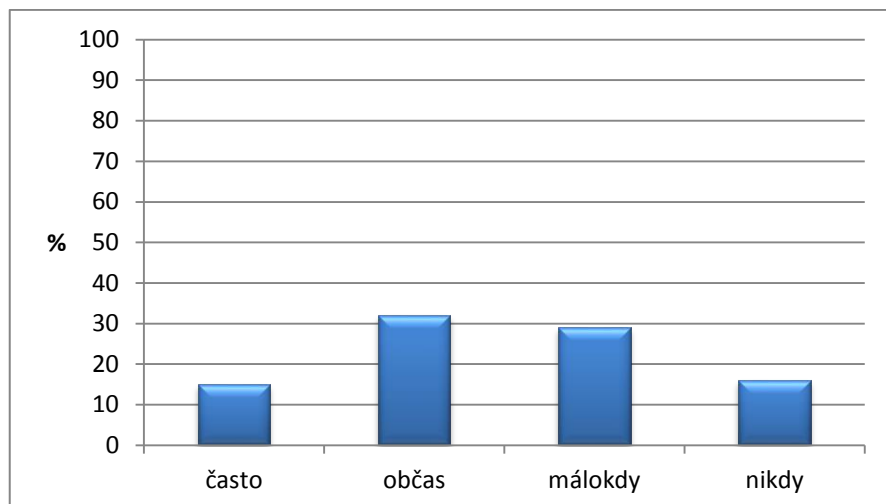
Otázka č. 6: Vídáš doma rodiče, jak si čtou?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	36	28	20	11

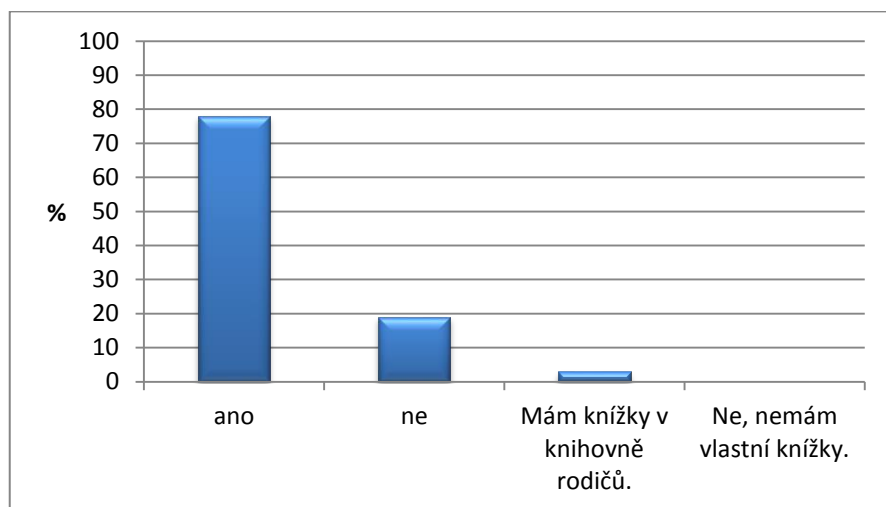
Otázka č. 7: Navštěvuješ veřejnou knihovnu?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	14	30	28	23

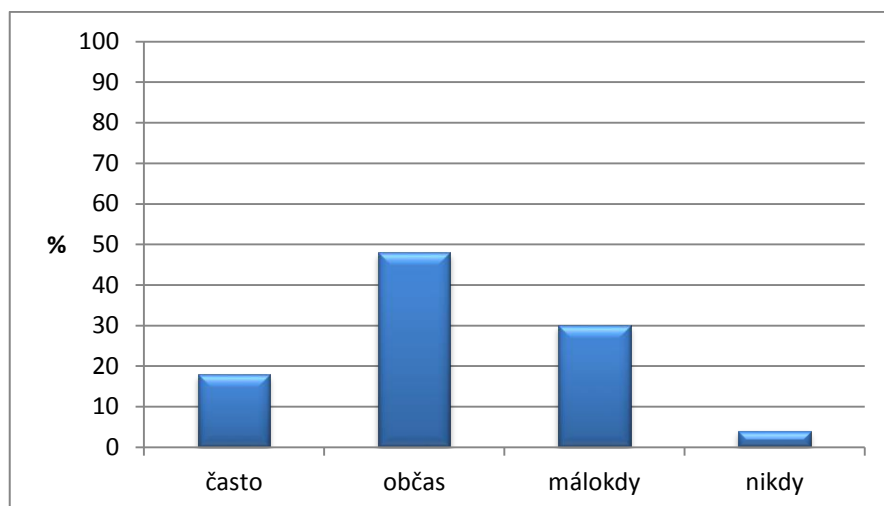
Otázka č. 8: Máš doma vlastní knihovničku pro své knihy?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	74	18	3	0

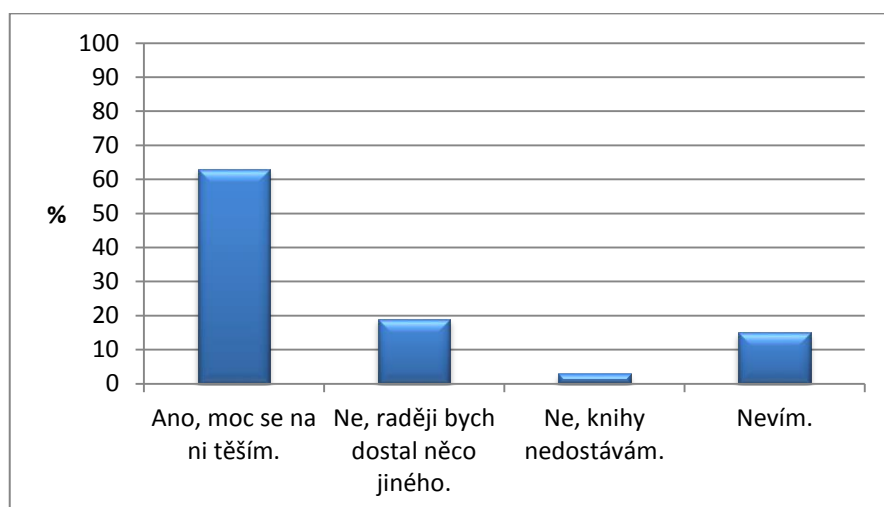
Otázka č. 9: Dostáváš nové knihy?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	17	46	28	4

Otázka č. 10: Máš radost, když dostaneš novou knihu?

	a)	b)	c)	d)
Počet odpovědí	60	18	3	14

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že přes polovinu dotazovaných žáků čtení baví, 21 % žáků pak čte, protože musí a 9 % žáků čtení nebaví. Předpoklad, že dívky mají četbu v oblibě více než chlapci se v odpovědích na dotazníkové otázky potvrdil, jelikož z výzkumu vyplývá, že 70 % dívek rádo čte, u chlapců jde o 36 % dotázaných. Žáci podle výsledků dotazníku čtou knihy ve svém volném čase několikrát v týdnu a to 60 %, pravidelně každý den pak čte 18 % žáků. Zjistilo se, že ve 4. a 5. ročníku základní školy si čtou žáci ve volném čase nejčastěji sami 70 %, 20 % pak čte rodičům. Otázka, zda rodiče čtou doma dětem potvrdila, že rodiče čtou dětem málokdy nebo vůbec, často čte dětem 11 % rodičů, občas 19 %, což potvrzuje všeobecné mínění,

že když se dítě naučilo číst, není potřebné mu předčítat, jelikož si již může číst samo. Pokud se zaměříme na otázku, zda si rodiče se svými dětmi povídají o přečteném textu, pak 32 % si povídá málokdy, 26 % občas a 24 % nikdy. Je pozitivní, že 78 % žáků má doma vlastní knihovničku pro své knihy a 63 % žáků má radost, když dostane novou knihu, téměř polovina dotázaných pak dostává občas nové knihy.

Z výzkumu tedy vyplývá, že žáci mají četbu v oblibě, především pak dívky. Žáci čtou nejen ve škole, ale i ve svém volném čase mimo školu. Jejich rodinné zázemí poskytuje příklad rodičů k četbě, dostávají občas nové knihy, ze kterých mají radost, někteří navštěvují veřejnou knihovnu. Mírně opomíjenou oblastí je četba rodičů dětem, kdy je již v tomto věku přenechána iniciativa k četbě na dětech samotných.

2.5 Pracovní listy určené pro rozvoj čtenářské gramotnosti ve 4. ročníku základní školy

Součástí diplomové práce jsou pracovní listy vytvořené k titulu „Záhada hlavolamu“ od Jaroslava Foglara. K výběru tohoto titulu mě vedl vlastní vztah k tvorbě tohoto autora a k dobrodružné literatuře. Záměrem bylo vytvořit pracovní listy, které budou žáky bavit a na které se budou těšit. Zároveň měly žáky naučit přemýšlet o obsahu textu, hledat souvislosti s vlastními zkušenostmi a procvičit učivo českého jazyka. Při tvorbě pracovních listů jsem čerpala nejen z vlastní pedagogické praxe, ale také z materiálů, které se zabývají čtením s porozuměním ať se jednalo o odborné publikace, časopisy pro pedagogy či zajímavé webové stránky. K pracovním listům byl vytvořen metodický list s návrhem otázek, které je možné využít ke každému pracovnímu listu, různě obměňovat a kombinovat podle potřeb pedagoga.

Z pracovních listů je možné se žáky vytvořit čtenářské portfolio, k listům je vytvořena úvodní strana portfolio a závěrečný hodnotící list. Součástí pracovních listů jsou úlohy a otázky k jednotlivým kapitolám a úlohy, které procvičují konkrétní část učiva čtvrtého ročníku základní školy.

- **Metodický list**

Ke každé kapitole knihy je možné využít čtyři základní úkoly, které se rámcově opakují ve stejném pořadí a tvoří osnovu ke konkrétním otázkách v pracovních listech vážícím se ke každé kapitole zvlášť. Úkoly slouží jako podnět ke společné diskusi s a mohou být také obměňovány formou různých aktivit (interview, dramatizace, výtvarné zpracování apod.)

- 1. Představ si situaci**

- Jak si představuješ, že zúčastněné postavy vypadaly?
- Jaké emoce jsou patrné z jejich jednání?

- 2. Přemýšlej v souvislostech**

- Které vlastnosti tě na zúčastněných postavách zaujaly?
- Které vlastnosti by chtěl(a) napodobit?
- Které se ti naopak nelíbily a proč?

- 3. Uvažuj o uplatnění**

- Jak by ses v podobné situaci zachoval(a) ty?
- V jakých situacích potřebuješ uplatnit podobné vlastnosti, které mají postavy v knize?
- Jak se mohou u jiných lidí projevat podobné postoje, které se projevily u postav v knize?

- 4. Co na tebe v této kapitole nejvíce zapůsobilo a proč?**

• **Pracovní list č. 1 (kapitola 1-6)**

V prvním pracovním listu mají žáci za úkol doplnit jména hlavních postav příběhu, pokusit se vysvětlit některá slovní spojení z příběhu vlastními slovy, čímž trénují svou slovní zásobu. Mají za úkol vcítit se do postav příběhu a pokusit se popsat své pocity v dané situaci. Pracovní list obsahuje dva úkoly, na kterých si žáci opakují určování jmenných a slovesných kategorií a určování pádů. Nakonec mají za úkol nakreslit, jak si představují časopis Rychlých šípů „Tam-tam“.

PRACOVNÍ LIST Č. 1 Jméno: Lada P.

1. Doplní jména hochů z Rychlých šípů.

MIREK DUSLN JARKA METELKA VINDRA HOJER
ĚERVENAŠEK RYCHLOMOŽBA

2. Pokus se vysvětlit podtržené slovní spojení ve větách.

„Po výpravku ve Dvorcích tolela Rychlé šípy každá kůstka v těle“
Teď by to mohlo znamenat, že Rychlé šípy byla křivá
ošetřila

Rajskou hudbou byla zpráva o výpravku pro uši Bratrstva Kačičí pračky, kterážto podatelná společnost byla již z dřívějších dob silnou opěrkyní Rychlých šípů.“
Rajskou hudbou jako že to rádi šípěly

„Tak Rychlé šípy dostaly na frak!“
že Rychlé šípy dostaly hochů namítáno

„Než přinese Rychloňka od papírnicka složku psacího papíru, měl již v hlavě načrtnuty začátek oběžníku, a když se pak rozepsal, pero se jen mihalo po papíře“
že pak psal hodně rychle

3. Co se stalo, když byli hoši potmě v klubovně?
Někdo šel v chodbě a šel na Rychlé šípy se ani nepohla

Zkus popsat, jak by ses cítil v takové situaci ty.
Byl by mi potmě a ani se nedla jako Rychlé šípy

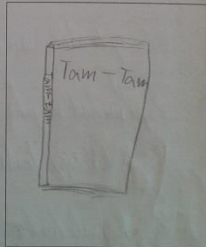
4. Vypiš z textu dvě podstatná jména a urči u nich ROD, ŽIVOTNOST, ČÍSLO a PÁD a dvě slovesa a urči u nich OSOBU, ČÍSLO a ČAS.

„Velké a děsivé tajemství leželo zaprášené někde ve spleti ulic města, v tajemných zákoutích, dvorech a věžích, Tajemství, kolem kterého přecházely celé generace hochů, až osud rozhodl, aby Rychlé šípy začaly nevědomky rozplétat jeho vlákna, zamotaná a zpuchřelá.“

Dvorech rod, muž, město, o. m. j., p. č.
věžích rod, ž. m. j., o. m. j., p. č.
bylo os. 3. p. j., čas. minul.
rozhodl os. 3. p. j., čas. minul.

5. Vyskočuj jméno oběžníku Rychlých šípů ve všech pádech a pokus se do rámečku nakreslit, jak si představuješ, že vypadá.

1. PÁD Tam - Tam
2. PÁD bez Tam - Tamu
3. PÁD k Tam - Tamu
4. PÁD vidím Tam - Tam
5. PÁD Tam - Tam
6. PÁD o Tam - Tamu
7. PÁD s Tam - Tamem

• **Pracovní list č. 2 (kapitola 7-12)**

Ve druhém pracovním listu žáci vylouští ze zpřeházených písmenek název hlavolamu. Je vhodné přinést hlavolam do třídy na ukázkou, všichni mají možnost si prohlédnout, jak hlavolam vypadá, popřípadě se pokusit vyndat ježka z klece ven. Dalším úkolem je napsat zvláštní jméno chlapců ze Stínadel, které žáci zjistili z četby a nakreslit jejich poznávací znamení, kterým byl žlutý špendlík na klopě kabátu. Další úloha trénuje práci se souřadnicemi a šiframi, kdy žáci rozluští název ulice, která rozdělovala Druhou stranu od Stínadel „Rozdělovací třída“. Následují dvě otázky, které jsou svázány s dějem v textu, žáci procvičují určování základní skladební dvojice. V posledním úkolu vyjadřují žáci svůj vlastní názor, hodnotí, přemýšlí nad zápletkou v textu.

PRACOVNÍ LIST č. 2 Jméno: JINDRA MUSIL

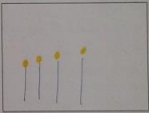
1. Vyloušti jméno hlavolamu z kresby na zdi malého náměstíčka.

LŽVIEJKCEK

J E Ž E K V M I E L

2. Jak si říkali chlapci ze Stínadel? Benkovéci

Nakresli do rámečku jejich odznak, který nosili na klopě kabátu.

3. S pomocí souřadnic z tabulky vyloušti název ulice, která oddělovala Druhou stranu od Stínadel.

○	A	Ó	Ď	U	F	É	B	I
□	J	T	G	P	W	M	O	S
∞	E	N	L	Á	É	Y	Ď	D
●	Š	V	R	Ý	H	C	Z	I
Δ	K	Č	Ú	CH	Ž	Ř	N	Ú
	1	2	3	4	5	6	7	8

●3 □7 ●7 ∞8 ○6 □3 ●2 ○1 ●6 ○8 □2 Δ6 ○8 ∞8 ○1

R O Z D Ě L O V A C Í T Ř Í D A

4. Jak se jmenoval hoch, který v minulosti vlastnil ježka v kleci?

JAN TLESKAČ

5. Koho uviděl Mirek s Jarkou vyběhat ze Stínadel?

ČERVENÁČKA

6. Přečti si následující text, opiš první dvě věty a vyznač v nich základní skladební dvojici.

„Mirek skoro nemluvil. V hlavě mu pořád ležela ta podivná příhoda účtejšího večera na Rozdělovací třídě. Skoro celou noc mu nedala usnout! Co Červenáček dělal ve Stínadlech? Proč tam šel? Před kým prchal v té tmě? A kdo hodil za ním ten kámen? Proč Červenáček o své cestě nikomu neřekl?“

Mirek skoro nemluvil.
V hlavě mu pořád ležela podivná příhoda účtejšího večera
na Rozdělovací třídě.

Pokus se odpovědět na Mirkovy otázky.

Co si myslíš o Červenáčkově výletu do Stínadel ty?

Myslím, že Červenáček trochu podváděl.
Přes sebe vyprávěl, že se spouštěl z věže.
Na rozdíl od skutečnosti.

• **Pracovní list č. 3 (kapitola 13-18)**

V prvním úkolu třetího pracovního listu žáci popisují pocity jednotlivých postav. Dále vylouští křížovku jejíž tajenkou je slovo „deník“. Žáci procvičují pravopis českého jazyka doplňováním chybějících písmen v textu. V následujícím cvičení přemýšlejí žáci o vlastnostech jednotlivých postav a vybírají podle svého vlastního mínění vhodné vlastnosti pro určitou situaci. Žáci mají za úkol zhodnotit své pocity a popsat, zda se v podobné situaci někdy sami ocitli a jak se při tom cítili. Následují dvě otázky související s dějem knihy, odpovědí ke druhé otázce je název živočicha. Žáci mají za úkol napsat, co o tomto živočichovi vědí či pracovat s encyklopediemi a internetem a informace vyhledat.

PRACOVNÍ LIST Č. 3 Jméno: Barbora Vlachová

1. Zamysli se a pokus se popsat, jak se asi hoši z Rychlých šípů cítili, když se dozvěděli o Červenáčkově výletu do Stinadel.
Cítili se rozčarováni a byli nadšeni, že jsou do Červenáček
vezáni

2. Doplní slova ve správném směru. Lichá čísla udávají směr nahoru a sudá směr dolů.
Slovem z tajenky pak doplň větu.

1) slovo podobného významu ke slovu STATEČNOST

2) slovo opačného významu ke slovu PÍLE

3) slovo nadřazené ke slovům HRNEC, TALÍŘ ...

4) slovo opačného významu ke slovu DALEKO

5) slovo podobného významu ke slovu LÉKAR

A	2	1	4	R
H	L	B	B	O
A	E	O	L	T
V	M	D	1	K
D	O	A	Z	O
O	S	N	K	D
1	T	3	O	5

Hoši z Rychlých šípů se rozhodli najít ve stinadlech
= Deník

3. Doplní chybějící písmena.
„Zlá tra večer, „septal hochům, „se v~~u~~prováz me do St~~u~~inadel! Nemus~~u~~ me tam
le~~u~~t vše ch~~u~~že, rozm~~u~~yslete si to! Nev~~u~~že, co nás tam m~~u~~že potkat. A jak stě p~~u~~jde
do tuhého!“
„Ja jdu ur~~u~~č~~u~~tě!“ prohlás~~u~~l bez rozm~~u~~slení Jarka. „A znal by~~u~~ nás špatně,
kdyby~~u~~š myslel, že m~~u~~že z~~u~~staneme doma,“ dodal hr~~u~~ě Jarda za sebe i za
Rychlonožku.
Na M~~u~~že k~~u~~že ch~~u~~že se m~~u~~že hl~~u~~ př~~u~~ch~~u~~že z~~u~~blesk z~~u~~směvu.

4. Podtrhni vlastnosti, které podle tebe potřebovali hoši k cestě do obávaných Stinadel.
roztržití drzi ustrašení silní agresivní
bojácní zvědaví upovídaní obezřetní
mčelní slabi hluchí opatrní
milí urážliví trpělivi odvážní
přemýšliví přecitlivělí nevyhovani mazaní lekavi

5. Přečti si úryvek z knihy. Stalo se ti někdy něco podobného? V jaké situaci ses cítil podobně jako hoši z Rychlých šípů?
„Nikdy se čas nevléče tak líně, jako když člověk očekává nějakou vzrušující věc, na které mu hodně záleží, nebo o které ví, že bude nějak vzrušující.“
U nás doma
Rádým jsme jeli do obydlen
a hl

6. Která dvě jména zaslechli hoši při své cestě stinadetskými uličkami?
„Koho volíš? L. O. S. N. V nebo M. A. Z. V. A. K. A.?“

7. Nakresli zvíře, které vyděsilo hochy uvnitř kostela sv. Jakuba, vis o něm něco zajímavého?

Byly to ušáky
je to zavec
Byli 500 9 gramů
Wlovky kůže
pozice i to byla

• **Pracovní list č. 4 (kapitola 19-24)**

Ve čtvrtém pracovním listu žáci procvičují určování slovních druhů, které vyhledávají v úryvku z knihy. Následují otázky vztahující se k ději textu, žáci se zamýšlejí a hodnotí, jak by se zachovali v podobné situaci, kterou zažívají postavy z knihy. Žáci pracují s částí textu knihy vymýšlejí příbuzná slova, opakují si teorii o stavbě slova. Dalším úkolem pro žáky je vybavit si některé události z příběhu, vyluštit šifrovanou větu a vyjádřit svůj názor, zhodnotit situaci.

PRACOVNÍ LIST č. 4 19-24 Jméno: Anička Jirásková

1. Přečti si úryvek z knihy, vyber a napiš na řádky jedno slovo ke každému slovnímu druhu.

„Mírku –“ zavolal znepokojeně Jarka, „co máš? Co jsi našel?“
Stojíš tam jako zkamenělý!“
Vrátili se k němu, ale Mirek zůstal dále němý. Oči měl rozšířené, tváře pabludně rozčlivením.
„Vypadá to – hleďte – tady jsem – našel jsem asi Tleskačův deník – víte?“

PODSTATNÉ JMÉNO deník

PŘÍDAVNÉ JMÉNO znepokojeně

ZÁJMENO se

SLOVESCO šepel

PŘÍSLOVCE hady

PŘEDLOŽKA z

SPOJKA až

2. Kdo pronásledoval hady v kostele sv. Jakuba?
VANTOVI

3. Jak by ses v takové situaci zachoval ty?
někde bych se schovala

4. Kudy hoši utíkali z kostela a podařilo se jim dostat ze Stínadel?
Sklipem - chodbou

5. Opíš z textu podtržené slova a vymysli ke každému jedno slovo příbuzné.

„Řadu let se o Tleskačovi nic nevědělo snad jen to, že mu patřil jezek v kleci. Zprávy o podobnosti a tomto mrtvém chlápce se zapomínaly jedna za druhou. Lidé, kteří Tleskače znali, se měnili, odcházel a si nimi kus po kuse odcházel a ztrácel se i doklady o jeho žiti. A teprve my, Rychlé šipy, objevujeme pramen vzpomínek neživých, jeho vlastní deník!“

nevědělo - nevědět
podobnosti - podobně
zapomínaly - zapomínat
znali - znát
odcházel - odcházet
žiti - žít
objevujeme - objevovat
neživých - živých

6. Vzpomeň si, jaké události popisoval Jan Tleskač ve svém deníku. Stručně popiš.
Právě jsem se začal obkreslovat ják v klou
nakonec zjistil, že to nakreslil ETI

7. Rozlušti větu z deníku Jana Tleskače.

21. zítí Kneonč jsem dpaorivil do knůly kloa.
21. září. Konečně jsem dopravil do klouby kolo.

Nakresli do rámečku věc, kterou si Jan Tleskač opatřil. K čemu jí podle tebe potřeboval?
protiobral plánek
aby mohl spojovat
slabice kolo

• Pracovní list č. 5 (kapitola 25-30)

Pátý pracovní list nabízí cvičení slovosledu věty, kdy žáci skládají slova do vět tak, aby dávala smysl. Následuje několik otázek vztahujících se k ději příběhu. Žáci vyluští osmisměrku, která jim napoví budoucí vývoj příběhu. Následují další otázky vztahující se k ději knihy. V posledním úkolu žáci vymýšlí, jaké názvy by oni sami dali úzkým uličkám ve Stínadlech.

PRACOVNÍ LIST Č. 5 25-30 Jméno: Alana

1. Poskládej ze zpřeházených slov věty.

Kostele svatého v Jakuba byli Chlapci.
Chlapci byli v kostele svatého Jakuba.

Zde Jana ukrytý našli Tleskače deník.
U Jana našli ukrytý deník Tleskače.

Jim Při velika pátrání nebezpečí hrozí.
Při pátrání jim hrozí velika nebezpečí.

Svým navinky v Všechny čtenářům Tam-tamu sdělují.
Všechny navinky sdělují čtenářům v Tam-tamu.

Já předběhl je Proč dvakrát sběrač?
Proč je sběrač je dvakrát předběhl.

2. Odpověz na otázky.

Jak se jmenuje památné místo Rychlých šípů? Smrtakova chvátka

Jakou další důležitou informaci získal Mirek z nečitelných záznamů v Tleskačově deníku? Kde se nachází v Tleskačově dílně

Kdo podle tebe tajně poslouchal Rychlé šípů u ohrady?
Sajmový Em

3. Vylušti osmisměrku. Zbývající písmena tvoří tajenku.

K	V	A	J	O	R	T	S	Y	V
E	O	N	Z	K	U	L	I	C	E
T	N	S	T	I	N	A	D	L	A
S	T	O	T	N	N	K	O	V	P
I	O	L	U	E	R	U	V	D	M
D	V	D	O	D	L	L	S	T	A
U	E	A	M	T	I	N	C	N	L
L	A	Č	A	S	D	A	I	O	E
B	L	M	A	Z	Ň	A	K	K	N

KŮLNA KOSJELNIK DVŮR LAMPA VONTOVÉ DENÍK
 ULICE VYSTROJ BUDÍŠTĚ TMA STÍNADLA
 ČAS LOSNA NOC MAŽNÁK

Rychlé šípů se chystají do Stínadel

4. Koho uviděl Jarka s Rychlonožkou utíkat ulicemi Stínadel?
Cerovnáka

5. Jak se nazývala ulice, ve které měl Jan Tleskač svou kůlnu?
Klumpěšská

Jak se mohly jmenovat další uličky, ulice a náměstíčka ve Stínadlech, pokus se vymyslet několik názvů:
Střelcovna, Krasna

• Pracovní list č. 6 (kapitola 31-36)

Šestý pracovní list nabízí cvičení, ve kterém žáci podle svého uvážení dokončují věty na základě informací z přečteného textu a vzpomínají si a sami svými slovy popisují události z příběhu. V následujícím úkolu žáci procvičují učivo o stavbě slova a vyhledávají kořen slov ve slovech, která se váží k příběhu. Žáci hodnotí chování hlavních postav a přemýšlejí, jak by se v dané situaci sami zachovali. V posledním cvičení žáci procvičují učivo o větě a souvětí a určují vzorce jednotlivých souvětí z příběhu.

PRACOVNÍ LIST č. 6   Jméno: *Barbora Šimová*

1. Dokonči věty podle sebe.

Hoši z Rychlých šípů se vydali *do Klomád.*
 V Klomádské ulici hledali *hůlku.*
 Na temném dvoře je vyvěšeno *obrázky.*
 Ve tmě konečně našli *vyhledali.*

2. Vzpomeň si, jak si hoši z Rychlých šípů poradili v Tleskačově kůlně, aby je nikdo zvenčí nemohl odhalit.

vynalezl jsem Jana Tleskače

Popiš krátkce k jakým událostem došlo v kůlně při hledání skryše Jana Tleskače.

*Tleskačův obna a obna
 a pak rozsvítili baterky a hledali
 jiho v kůlně*

3. Zakroužkuj ve slovech KOŘEN.

ROZSVÍTL   UKLIDNILO   ZAPÍSKAT   ODSTRANIT   PODARĪLO

POKRAČOVALI   PROŠOUKAT   VYKLOUŽNEME   PŘITISKNE

ROZKRÍČELA   VZBOUŘIL   OŽYVALO

4. Doplní větu.

„Když zašli před výpravou do klubovny, našli před dveřmi ušpiněný *obrázky* -
 Popiš krátkce, co v něm stálo: *obrázky přišli do uličky
 a on ho klopou do domku 5.*
 Jak se chlapi postavili k této zprávě? *Přišli samyby vyhledali
 kolo mal dopis.*
 Jak by ses zachoval ty? *vyhledala bych s nějakým obnačem*

5. Podtrhni v souvětích slovesa, pak zapiš vzorce těchto souvětí.
 (počet podtržených sloves ti napoví, kolik je v souvětí vět)

Vitr hučel své podzimní zpěvy a zaháněl lidi z ulic do příbytků.
V1 a V2

Jarka vnikne do uličky první a zjistí, jestli nehozí do domu číslo pět nějak nebezpečí.
V1 a V2 a V3

Když bude vše v pořádku, začne pískat Kovboje.
Když V1, V2

Pamatujte si, že cílem dnešní výpravy je nalezení Tleskačova deníku.
V1, a V2

Ještě nebyla tma, ale nebylo již normální světlo.
V1, a V2

Ty nesmíš písknout, až bude vchod do uličky obsazený.
V1, a V2

Zřejmě číslování domu začínalo od zdi, která uličku vzadu uzavírala.
V1, a V2

• **Pracovní list č. 7 (kapitola 37-42)**

Sedmý pracovní list svým prvním úkolem vrací žáky k ději knihy a předkládá otázky týkající se děje textu. Následně mají žáci za úkol nakreslit, jak si představují vynález, jehož plánek byl ukryt v hlavolamu. V dalším úkolu řadí žáci jména jednotlivých postav knihy podle abecedy. Žáci popisují postavu Jana Tleskače, jeho vzhled i vlastnosti, tento popis mají za úkol doplnit vlastní kresbou.

PRACOVNÍ LIST č. 7 Jméno: Lucie Sedláčková

1. **Vzpomínej.**

Co chtěl muž u damy č. 5 ve Slepé uličce? deník Jana Tleskače

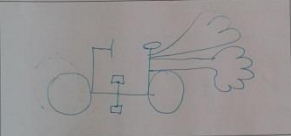
Kudy unikli chlapi z Rychlých šípů před Vontem, který je pronásledoval? Janem vyphoem, vodou do houla, vzduch, jabka

Co obsahoval sešit v černých deskách? deník Tleskačova Honzu

Co stálo na vývěsce na jednom ze sloupů kastela svatého Jakuba? černá řada

Jaké tajemství uchovával ježek v kleci?

Pokus se nakreslit, jak si představuješ vynález Jana Tleskače:

Jak dopadl první pokus Jana Tleskače o let? spadl na břízku

Proč byl Tleskačův nápad v ohrožení? hořel smrtí

2. **Seřaď jména postav z knihy podle abecedy.**
(při řazení se řiď tučně výtiskými písmeny ve jménech)

RYCHLONOŽKA, MAŽNÁK, ŠTĚTINÁČ, JARKA, TONDA PLÍHAL, JINDRA, JAN TLESKAČ, EM, ČERVENÁČEK, DĚLUHÉ BIDLO, MARYNČÁK, MIREK, LOSNA

ČerVENÁČEK, Bidlo, EM, Jan Tleskač, Jarka, Jindra, Losna, Marynčák, Mažnák, Mirek, Rychlonožka, Tonda
Plíhal, Štětináč

3. **Co si myslíš o smrti Jana Tleskače Rychlé šípů?**

že ho zabil EM

4. **Jak si představuješ Jana Tleskače ty? Pokus se napsat krátký popis jeho vzhledu a vlastností. Pak se pokus nakreslit, jak podle tebe vypadal.**

hlavní vlasy, brýdka, blondy, velký nos, modré oči, usměvaní, držiny, chvilka hlava, černé boty, bílá košile

• Pracovní list č. 8 (kapitola 43-48)

V prvním úkolu tohoto listu žáci vysvětlují pojem z knihy „Velký Vont“ a mají se zamyslet nad tím, jaké vlastnosti ze svých zkušeností z knihy by přisoudili této postavě. Následně žáci doplní chybějící písmena do jmen kandidátů na Velkého Vonta a vyjádří svůj názor tím, že zakroužkují, kterému z nich by dali svůj hlas, pokud by měli tu možnost. Následují otázky vztahující se k ději knihy a křížovka, jejíž tajenku mají žáci za úkol vysvětlit na základě svých informací z četby. Žáci vzpomínají a popisují události příběhu.

PRACOVNÍ LIST Č. 8 43-48 Jméno: David Šimek

1. Kdo to byl Velký Vont, zkus napsat některé vlastnosti, které by měl nově zvolený Velký Vont mít.
 Velký Vont byl: Chátral, Novák, mládek, šlehač
 Měl by být: nejchytřejší, nejvíce ochotný, silný

2. Rozlušti jména kandidátů na Velkého Vonta. Zakroužkuj jméno toho, kterého bys volil ty.

OTAKAR LOŽNÁ

ŠTĚPÁN MAŽNÁK

3. Jaký návštěvník se objevil v klubovně Rychlých šípů a co po chlapcích požadoval?
Byl to Vont a chtěl rady, aby přelstí prar
TAMTAM a tam co u něj v klubovně

4. Vyluští tajenku a odpověz na otázku.
 Lichá čísla udávají směr nahoru a sudá směr dolů.

T	2	A	4	T	6	A	8	A	10	A
X	S	N	R	A	S	K	B	K	V	L
K	Y	I	O	C	M	O	Y	Y	Y	Y
S	R	L	P	Y	Y	J	S	Z	D	B
Y	O	Y	Y	S	K	Y	T	A	R	O
V	V	B	T	V	A	V	R	J	O	K
1	Y	3	O	5	+	7	Y	9	U	11

1) Vyjmenované slovo po V, JÁSAT RADOSTI.
 2) Slova opačného významu ke slovu UVÁŘENÝ.
 3) Vyjmenované slovo po B, LÉČIVÁ ROSTLINA.
 4) Vyjmenované slovo po P, SPODNÍ ČÁST KOŇSKÉ KONČETINY.
 5) Vyjmenované slovo po S, ZTRACET VLHKOST.
 6) Vyjmenované slovo po M, VLÁČET, TÁHNOUT.
 7) Slova opačného významu ke slovu NÍZKA.
 8) Slova podobného významu ke slovu CHYTRÝ, POHOTOVÝ.
 9) 2. pád slova – MATĚŘSKÝ, ... V BOTĚ, ... V ÚSTECH
 10) 7. pád slova – vyjmenované slovo po V, VODNÍ ŠELMA
 11) Vyjmenované slovo po B, DOSPĚLA SAMICE KONĚ

Co byla VONTIČKA RADA?
POMOČNÍCI VELKÉHO VONTA
 Jaké překvapení zde hoši zažili? POTKALI ČERVENÁČKA
BRATŘSTVO KOČIČÍ PRAVKÝ

• Pracovní list č. 9 (kapitola 49-54)

V devátém pracovním listu vzpomínají žáci na závěrečné události příběhu o Rychlých šípech. Žáci mají za úkol tyto události popsat svými slovy. Žáci procvičují učivo o podstatných jménech, konkrétně určují vzory podstatných jmen rodu středního. Následují otázky vztahující se k ději knihy. Žáci rozluští přesmyčky jmen členů „Bratrstva kočičí pracky“ a pracují s podstatnými jmény rodu ženského, na jednotlivá slova vymýšlejí své vlastní věty. Žáci popisují radostnou událost z příběhu a mají za úkol zhodnotit, zda se jim samotným stalo někdy něco podobného, popsat své pocity a navrhnout vlastní řešení dané situace. List je zakončen otázkami k ději textu, které uzavírají příběh o Rychlých šípech a tajemném hlavolamu.

RACOVNÍ LIST č. 9 49-54 Jméno: Lucie Třančíková

1. Odpověz na otázky.

Jak pomohli chlapci Otakarovi Losnovi?
Načarovali ho od Vontů.

Jakou podmínku si určili, pokud naučí Losnu, jak vyndat ježka v kleci?
že ho nikomu nepoučí.

2. Zakroužkuj ve větách podstatná jména STŘEDNÍHO RODU. Pak přiřaď slova k jednotlivým vzorům.

Vontové nemahli Rychlým šípům přijít na jméno.
Předvolební vzrušení ve Stínadlech se stupňovalo.
Události se hrmuly nezdřizitelným tempem.
Jarka právě dočetl klubovní hlášení.
Venku fíčel ostrý vítr, ale v klubovně bylo teplo.
Nepřehlédná záclona v okně byla spuštěná.
Ozvalo se nepatrně zaškrábání.
Mirek pozvedl stínadla lampy.

vzor MĚSTO: stínadla, lampy, okna, slavnost
vzor STAVENÍ: stavení, hlášení, pastorkův

Jaké jsou další dva vzory podstatných jmen rodu středního, vymysli ke každému dva příklady slov, které se podle těchto vzorů skládají.
vzor moře: pole, nebe
vzor živo: dele, stěna

3. K čemu sloužila trubka, kterou našli ve zdi?
aby bratrstvo poslouchalo

4. Rozlušti jména členů Bratrstva kočičí pracky a zakroužkuj jméno toho, který odposlouchával Rychlé šípy, před jejich cestou na valbu Velkého Vanta.

ÁTNSČTĚÍ   ĚLUOOH LIBOD   OBUHŠO
Šichovi   Ilonkó Budo   Baboví

5. Zakroužkuj ve větách podstatná jména ŽENSKÉHO RODU. Slova přiřaď k jednotlivým vzorům a na každé slovo pak vymysli větu.

Toužebně očekávaný den řabota nadešel. Dnes tedy konečně uvidí ježka v kleci.
Druhastraníci chtěli znát podrobnosti o výletech Rychlých šípů do Stínadel. Chlapci se měli sejít na opuštěném náměstíčku poblíž Rozdávací úlice.

vzor ŽENA: baboví
vzor RŮŽE: albic
vzor PÍSEŇ: klac
vzor KOST: pastorkův

6. Jaká radostná událost se stala cestou na Vontskou radu?
usmíval se a lezovala dohru

Zažil(a) jsi někdy s kamarádem(kou) něco podobného? Jak ses při tom cítil? Máš nějakou radu, jak se v podobné situaci nejlépe zachovat?

7. Kdo namaloval na zed ježka v kleci? Janek Bláhal

8. V čem se utkali Losna a Mažňák při boji o místo Velkého Vanta?
svobod shýlení, zápas, mále, vítěz kulonci

9. Čím vyhrál Losna zápas o Velkého Vanta? vygostoval ježka v kleci

- **Pracovní list č. 10 (závěrečný pracovní list)**

V posledním pracovním listu mají žáci za úkol vzpomenout na závěrečné události příběhu a vlastními slovy popsat, jak skončil příběh o hlavolamu a událostech ve Stínadlech. Žáci hodnotí jednotlivé postavy z knihy, vyjadřují k nim svůj postoj, vysvětlují svůj vztah k jednotlivým postavám. Žáci popisují události v knize, které je nejvíce zaujaly a odůvodňují své rozhodnutí. V následujícím úkolu pak hodnotí, jak se jim kniha líbila na stupnici od jedné do pěti a vyjadřují svůj názor, zda si v budoucnosti přečtou pokračování příběhů Rychlých šípů „Stínadla se bouří“ a „Tajemství Velkého Vonta“ či jinou knihu od Jaroslava Foglara.

PRACOVNÍ LIST Č. 10 Jméno: ... *Anna Slavková*

1. Vypravuj stručně, jaké události následovaly po výhrě Otakara Losny. Jaký byl osud JEZKA V KLECI?

*Losny se zprávil palácem
přem a Maximilian od
sasat a hlavolam zmizel
a hlavolam byl ve Stínadlech*

2. Které postavy v knize tě nejvíce zaujaly? Proč?

Im, Lorna, Rychlobáča, Miroslav Jura

3. Které události v knize tě nejvíce zaujaly?

že malý Jankov deník

4. Ohodnoť, jak se ti kniha líbila na stupnici od 1 do 5.
(Vybarvi políčko, které odpovídá tvému pocitu z knihy. 5 je nejvíce.)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Myslíš, že si přečteš si v budoucnosti další díly příběhů o Rychlých šípoch?
(Stínadla se bouří, Tajemství Velkého Vonta) ANO NE

6. Myslíš, že si přečteš i jinou knihu od Jaroslava Foglara? ANO NE

Přehled učiva českého jazyka zařazeného do jednotlivých pracovních listů:

Pracovní list č. 1: synonyma, určování jmenných kategorií u podstatných jmen (rod, životnost, číslo, pád) a slovesných kategorií (osoba, číslo, čas), skloňování podstatných jmen

Pracovní list č. 2: podmět a přísudek, základní skladební dvojice

Pracovní list č. 3: význam slova (synonyma, antonyma, slova nadřazená), psaní *i/í*, *y/ý* po měkkých a tvrdých souhláskách a ve vyjmenovaných slovech, psaní *u/ů/ú*

Pracovní list č. 4: slovní druhy, stavba slova a slova příbuzná

Pracovní list č. 5: slovosled věty jednoduché

Pracovní list č. 6: stavba slova (kořen slova, předpona, přípona), věta jednoduchá a souvětí, vzorce souvětí, spojovací výrazy a čárka v souvětí

Pracovní list č. 7: abeceda, řazení podle abecedy

Pracovní list č. 8: význam slova (synonyma, antonyma), vyjmenovaná slova, skloňování podstatných jmen podle pádů

Pracovní list č. 9: vzory podstatných jmen rodu středního a ženského

Práce s pracovními listy ke knize se žákům líbila, vždy se těšili na nové úkoly a otázky k textu. Pracovními listy byli silně motivováni k četbě a jejich využitím se více zamýšleli nad textem, hledali souvislosti, informace, zamýšleli se nad jednáním postav, porovnávali jejich činy se svými, hledali odpovědi na otázky a tím se zvyšovalo jejich porozumění textu. Z posledního pracovního listu, ve kterém žáci odpovídali na otázky týkající se jejich vztahu k přečtené knize vyplynulo, že většina žáků by si v budoucnu ráda přečetla jiný titul od Jaroslava Foglara a všichni chtějí nadále pokračovat ve čtení trilogie o Rychlých šípech „Stínadla se bouří“ a „Tajemství velkého Vonta“. Z těchto pracovních listů bylo znát, že se žáci v průběhu práce s pracovními listy naučili lépe vyjadřovat své myšlenky o přečteném textu, své názory na jednotlivé postavy či situace v příběhu, úroveň jejich práce s textem a porozumění textu se zvýšila.

ČTEME S POROZUMĚNÍM

PRACOVNÍ LISTY K TITULU

Ilustrace: Jan Fischer

JMÉNO: .....

TŘÍDA: .....

ŠKOLNÍ ROK: .....

METODICKÝ LIST

Ke každé kapitole knihy je možné využít čtyři základní úkoly, které se rámcově opakují ve stejném pořadí a tvoří osnovu ke konkrétním otázkám v pracovních listech vážícím se ke každé kapitole zvlášť. Úkoly slouží jako podnět ke společné diskusi a mohou být také obměňovány formou různých aktivit (interview, dramatizace, výtvarné zpracování apod.).

1. Představ si situaci

- *Jak si představuješ, že zúčastněné postavy vypadaly?*
- *Jaké emoce jsou patrné z jejich jednání?*

2. Přemýšlej v souvislostech

- *Které vlastnosti tě na zúčastněných postavách zaujaly?*
- *Které vlastnosti bys chtěl(a) napodobit?*
- *Které se ti naopak nelíbily a proč?*

3. Uvažuj o uplatnění

- *Jak by ses v podobné situaci zachoval(a) ty?*
- *V jakých situacích potřebuješ uplatnit podobné vlastnosti, které mají postavy v knize?*
- *Jak se mohou u jiných lidí projevat podobné postoje, které se projevíly u postav v knize?*

4. Co na tebe v této kapitole nejvíce zapůsobilo a proč?

1. Doplň jména hochů z Rychlých Šípů.

__ I __ K __ __ Š __ N J __ K __ __ E __ L __ __ I __ R __ H __ E __

__ R __ __ Á __ __

R __ L __ Ž __

2. Pokus se vysvětlit podtržená slovní spojení ve větách.

„Po výprasku ve Dvorcích bolela Rychlé šípy každá kůstka v těle.“

„Rajskou hudbou byla zpráva o výprasku pro uši Bratrstva Kočičí pracky, kterážto podařená společnost byla již z dřívějších dob silnou opůrkyní Rychlých šípů.“

„Tak Rychlé šípy dostaly na frak!“

„Než přinesl Rychlonožka od papírníka složku psacího papíru, měl již v hlavě načrtnutý začátek oběžníku, a když se pak rozepsal, pero se jen míhalo po papíře.“

3. Co se stalo, když byli hoši potmě v klubovně?

_____

Zkus popsat, jak by ses cítil v takové situaci ty.

_____

4. Vypiš z textu dvě podstatná jména a urči u nich ROD, ŽIVOTNOST, ČÍSLO a PÁD a dvě slovesa a urči u nich OSOBU, ČÍSLO a ČAS.

„Veliké a děsivé tajemství leželo zaprášené někde ve spleti ulic města, v tajemných zákoutích, dvorech a věžích. Tajemství, kolem kterého přecházely celé generace hochů, až osud rozhodl, aby Rychlé šípy začaly nevědomky rozplétat jeho vlákna, zamotaná a zpuchřelá.“

_____

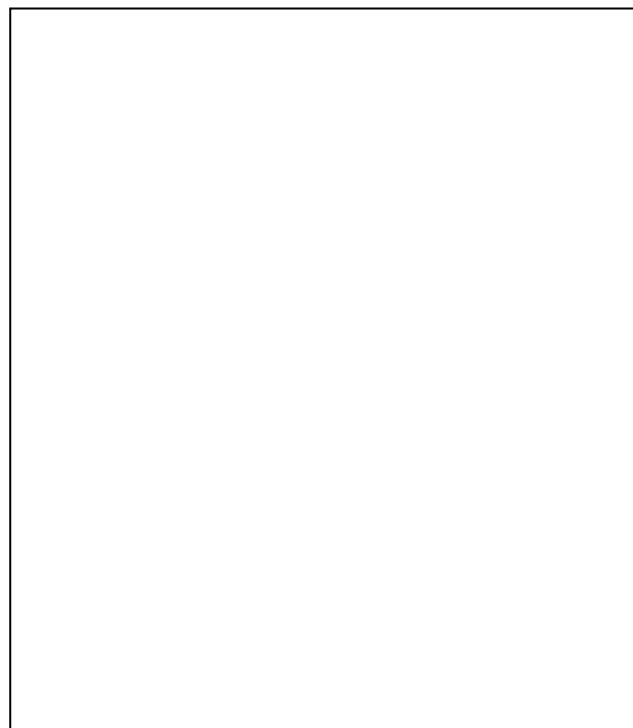
_____

_____

_____

5. Vyskloňuj jméno oběžníku Rychlých šípů ve všech pádech a pokus se do rámečku nakreslit, jak si představuješ, že vypadal.

1. PÁD _____
2. PÁD bez _____
3. PÁD k _____
4. PÁD vidím _____
5. PÁD _____
6. PÁD o _____
7. PÁD s _____

6. **Doplň jména hochů z Rychlých Šípů.**

MIREK DUŠÍN

JARKA METELKA

JINDRA HOJER

ČERVENÁČEK

RYCHLONOŽKA

7. **Pokus se vysvětlit podtržená slovní spojení ve větách.**

„Po výprasku ve Dvorcích bolela Rychlé šípy každá kůstka v těle.“

celé tělo

„**Rajskou hudbou** byla zpráva o výprasku pro uši Bratrstva Kočičí pracky, kterážto podařená společnost byla již z dřívějších dob silnou opůrkyní Rychlých šípů.“

radost ze zprávy

„Tak Rychlé šípy dostaly na frak!“

výprask

„Než přinesl Rychlonožka od papírníka složku psacího papíru, měl již v hlavě načrtnutý začátek oběžníku, a když se pak rozepsal, pero se jen míhalo po papíře.“

šlo mu to velmi rychle

8. Co se stalo, když byli hoši potmě v klubovně?

Za dveřmi klubovny byl neznámý cizinec.

Zkus popsat, jak by ses cítil v takové situaci ty.

---

9. Vypiš z textu dvě podstatná jména a urči u nich ROD, ŽIVOTNOST, ČÍSLO a PÁD a dvě slovesa a urči u nich OSOBU, ČÍSLO a ČAS.

„Veliké a děsivé tajemství leželo zaprášené někde ve spleti ulic města, v tajemných zákoutích, dvorech a věžích. Tajemství, kolem kterého přecházely celé generace hochů, až osud rozhodl, aby Rychlé šípy začaly nevědomky rozplétat jeho vlákna, zamotaná a zpuchřelá.“

TAJEMSTVÍ   *rod střední, číslo jednotné, 1. pád*

ULIC   *rod ženský, číslo množné, 2. pád*

PŘECHÁZELY   *3. osoba, číslo množné, čas minulý*

ROZHODL   *3. osoba, číslo jednotné, čas minulý*

10. Vyskloňuj jméno oběžníku Rychlých šípů ve všech pádech a pokus se do rámečku nakreslit, jak si představuješ, že vypadal.

1. PÁD   *TAM-TAM*

2. PÁD   *bez TAM-TAMU*

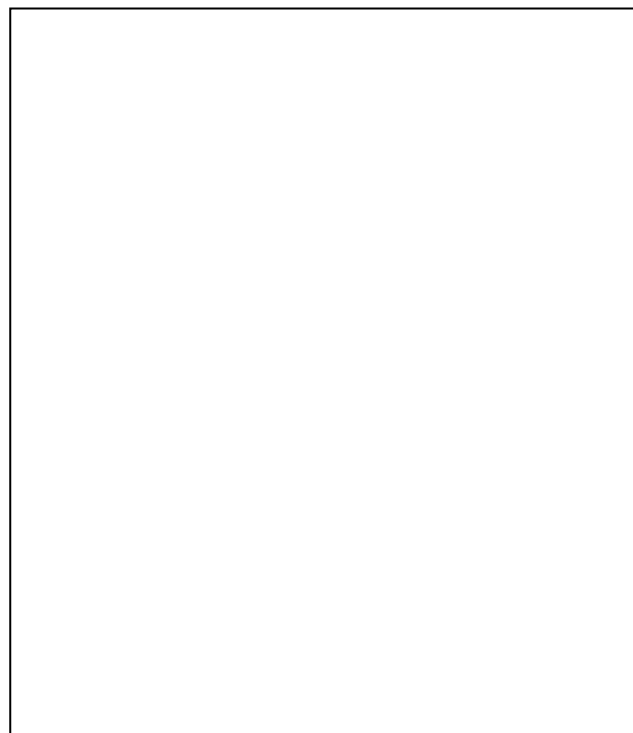
3. PÁD   *k TAM-TAMU*

4. PÁD   *vidím TAM-TAM*

5. PÁD   *TAM-TAME!*

6. PÁD   *o TAM-TAMU*

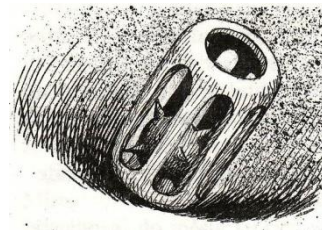
7. PÁD   *s TAM-TAMEM*

1. Vylušti jméno hlavolamu z kresby na zdi malého náměstíčka.

L Ž V I E E J K C E K

-----

2. Jak si říkali chlapi ze Stínadel? _____

Nakresli do rámečku jejich odznak, který nosili na klopě kabátu.

3. S pomocí souřadnic z tabulky vylušti název ulice, která oddělovala Druhou stranu od Stínadel.

○	A	Ó	Ď	U	F	Ě	B	Í
□	J	T	G	P	W	M	O	S
∞	E	Ň	L	Á	É	Y	Ť	D
●	Š	V	R	Ý	H	C	Z	I
Δ	K	Č	Ů	CH	Ž	Ř	N	Ú
	1	2	3	4	5	6	7	8

●3	□7	●7	∞8	○6	∞3	□7	●2	○1	●6	○8		□2	Δ6	○8	∞8	○1

4. Jak se jmenoval hoch, který v minulosti vlastnil ježka v kleci?

---

5. Koho uviděli Mirek s Jarkou vybíhat ze Stínadel?

---

6. Přečti si následující text, opiš první dvě věty a vyznač v nich základní skladební dvojici.

„Mirek skoro nemluvil. V hlavě mu pořád ležela ta podivná příhoda včerejšího večera na Rozdělovací třídě. Skoro celou noc mu nedala usnout! Co Červenáček dělal ve Stínadlech? Proč tam šel? Před kým prchal v té tmě? A kdo hodil za ním ten kámen? Proč Červenáček o své cestě nikomu neřekl?“

Pokus se odpovědět na Mirkovy otázky.

Co si myslíš o Červenáčkově výletu do Stínadel ty?

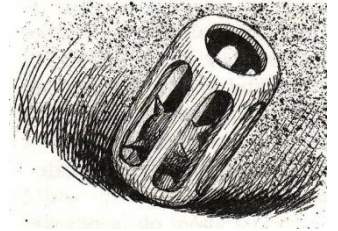

---

1. Vylušti jméno hlavolamu z kresby na zdi malého náměstíčka.

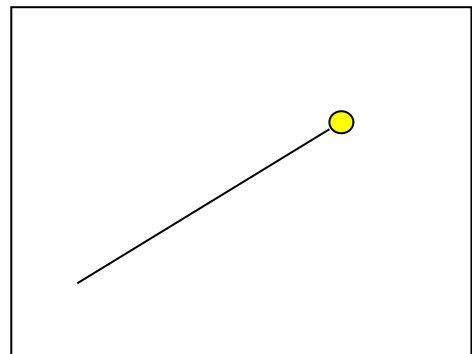
LŽVIEEJKCEK

JEŽEK V KLECI

2. Jak si říkali chlapi ze Stínadel? **Vontové**

Nakresli do rámečku jejich odznak, který nosili na klopě kabátu.

3. S pomocí souřadnic z tabulky vylušti název ulice, která oddělovala Druhou stranu od Stínadel.

○	A	Ó	Ď	U	F	Ě	B	Í
□	J	T	G	P	W	M	O	S
∞	E	Ň	L	Á	É	Y	Ť	D
●	Š	V	R	Ý	H	C	Z	I
Δ	K	Č	Ů	CH	Ž	Ř	N	Ú
	1	2	3	4	5	6	7	8

●3	□7	●7	∞8	○6	∞3	□7	●2	○1	●6	○8		□2	Δ6	○8	∞8	○1
R	O	Z	D	Ě	L	O	V	A	C	Í		T	Ř	Í	D	A

7. Jak se jmenoval hoch, který v minulosti vlastnil ježka v kleci?

Jan Tleskač

8. Koho uviděli Mirek s Jarkou vybíhat ze Stínadel?

Červenáčka

9. Přečti si následující text, opiš první dvě věty a vyznač v nich základní skladební dvojici.

„Mirek skoro nemluvil. V hlavě mu pořád ležela ta podivná příhoda včerejšího večera na Rozdělovací třídě. Skoro celou noc mu nedala usnout! Co Červenáček dělal ve Stínadlech? Proč tam šel? Před kým prchal v té tmě? A kdo hodil za ním ten kámen? Proč Červenáček o své cestě nikomu neřekl?“

Mirek skoro nemluvil.

V hlavě mu pořád ležela ta podivná příhoda včerejšího večera na Rozdělovací třídě.

Pokus se odpovědět na Mirkovy otázky.

Co si myslíš o Červenáčkově výletu do Stínadel ty?

---

1. Zamysli se a pokus se popsat, jak se asi hoši z Rychlých šípů cítili, když se dozvěděli o Červenáčkově výletu do Stínadel.

---

2. Doplně slova ve správném směru. Lichá čísla udávají směr nahoru a sudá směr dolů. Slovem z tajenky pak doplň větu.

- 1) slovo podobného významu ke slovu **STATEČNOST**
- 2) slovo opačného významu ke slovu **PÍLE**
- 3) slovo nadřazené ke slově **HRNEC, TALÍŘ ...**
- 4) slovo opačného významu ke slovu **DALEKO**
- 5) slovo podobného významu ke slovu **LÉKAŘ**

	2		4	
1		3		5

Hoši z Rychlých šípů se rozhodli najít ve stínadlech

---

3. Doplně chybějící písmena.

„Z__tra večer, „ šeptal hoch__m, „se v__prav__me do St__nadel! Nemus__me tam j__t vš__chn__, rozm__slete si to! Nev__m, co nás tam m__že potkat. A j__stě p__jde do tuhého!“

„Já jdu urč__tě!“ prohlás__l bez rozm__šlen__ Jarka. „A znal b__s nás špatně, kdyb__s m__slel, že m__z__staneme doma,“ dodal hrdě J__ndra za sebe i za R__chlonožku.

Na M__rkov__ch __stech se m__hl prchav__záblesk __směvu.

4. Podtrhni vlastnosti, které podle tebe potřebovali hoši k cestě do obávaných Stínadel.

roztržití   drzí   ustrašení   silní   agresivní
bojácni   zvědaví   upovídání   obezřetní
mlčenliví   slabí   hluční   opatrní
milí   urážliví   trpělivi   odvážní
přemýšliví   přecitlivělí   nevychovaní   mazaní   lekaví

5. Přečti si úryvek z knihy. Stalo se ti někdy něco podobného? V jaké situaci ses cítil podobně jako hoši z Rychlých šípů?

„Nikdy se čas nevěleče tak líně, jako když člověk očekává nějakou vzrušující věc, na které mu hodně záleží, nebo o které ví, že bude nějak vzrušující.“

---

6. Která dvě jména zaslechli hoši při své cestě stínadelskými uličkami?

„Koho volíš? _____ nebo _____?“

7. Nakresli zvíře, které vyděsilo hochy uvnitř kostela sv. Jakuba, víš o něm něco zajímavého?

A large empty rectangular box with a thin black border, intended for drawing a creature.

---

1. Zamysli se a pokus se popsat, jak se asi hoši z Rychlých šípů cítili, když se dozvěděli o Červenáčkově výletu do Stínadel.

---

2. Doplně slova ve správném směru. Lichá čísla udávají směr nahoru a sudá směr dolů. Slovem z tajenky pak doplně větu.

1) slovo podobného významu ke slovu **STATEČNOST**

2) slovo opačného významu ke slovu **PÍLE**

3) slovo nadřazené ke slově **HRNEC, TALÍŘ ...**

4) slovo opačného významu ke slovu **DALEKO**

5) slovo podobného významu ke slovu **LÉKAŘ**

A	2	Í	4	R
H	L	B	B	O
A	E	O	L	T
V	N	D	Í	K
D	O	Á	Z	O
O	S	N	K	D
1	T	3	O	5

Hoši z Rychlých šípů se rozhodli najít ve stínadlech

DENÍK

3. Doplně chybějící písmena.

„Zítra večer, „ šeptal hochům, „se vypravíme do Stínadel! Nemusíme tam jít všichni, rozmyslete si to! Nevím, co nás tam může potkat. A jistě půjde do tuhého!“

„Já jdu určitě!“ prohlásil bez rozmýšlení Jarka. „A znal bys nás špatně, kdybys myslel, že my zůstaneme doma,“ dodal hrdě Jindra za sebe i za Rychlonožku.

Na Mirkových ústech se mihl prchavý záblesk úsměvu.

4. Podtrhni vlastnosti, které podle tebe potřebovali hoši k cestě do obávaných Stínadel.

roztržití	drzí	ustrašení	silní	agresivní
bojácní	zvědaví	upovídání		obezřetní
mlčenliví	slabí	hluční	opatrní	
	milí	urážliví	trpělivi	odvážní
přemýšliví	přecitlivělí	nevychovaní	mazaní	lekaví

5. Přečti si úryvek z knihy. Stalo se ti někdy něco podobného? V jaké situaci ses cítil podobně jako hoši z Rychlých šípů?

„Nikdy se čas nevěleče tak líně, jako když člověk očekává nějakou vzrušující věc, na které mu hodně záleží, nebo o které ví, že bude nějak vzrušující.“

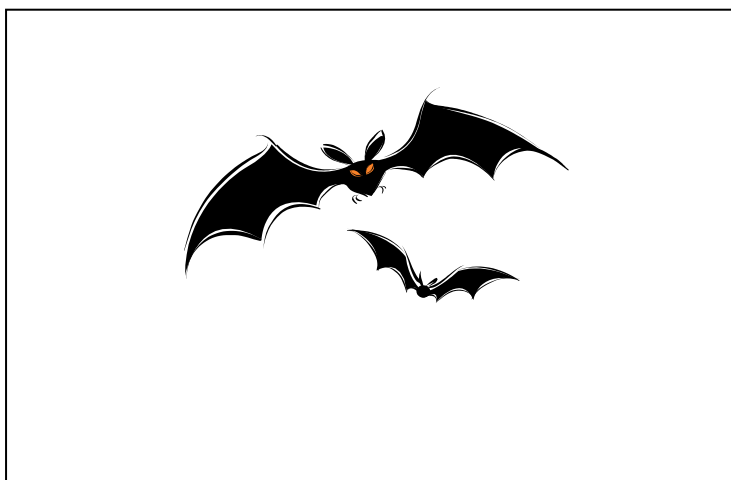
---

6. Která dvě jména zaslechli hoši při své cestě stínadelskými uličkami?

„Koho volíš? **LOSNU** nebo **MAŽŇÁKA**?“

7. Nakresli zvíře, které vyděsilo hochy uvnitř kostela sv. Jakuba, víš o něm něco zajímavého?

Netopýry řadíme mezi savce, patří do řádu letounů. Jsou to jediné savci, kteří dokáží létat. Mají černobílé vidění. Jsou aktivní většinou v noci nebo za soumraku. Mají schopnost echolokace – způsob orientace, kdy využívají jakýsi radar, který pracuje na principu odrazu ultrazvukových vln.

1. Přečti si úryvek z knihy, vyber a napiš na řádky jedno slovo ke každému slovnímu druhu.

„Mirku –“ zavolal znepokojeně Jarka, „co máš? Co jsi našel?“

Stojiš tam jako zkamenělý!“

Vrátili se k němu, ale Mirek zůstával dále němý. Oči měl rozšířené, tváře pobledlé rozčilením.

„Vypadá to – – hledte – – tady jsem – – našel jsem asi Tleskačův deník – – víte?“

PODSTATNÉ JMÉNO _____

PŘÍDAVNÉ JMÉNO _____

ZÁJMENO _____

SLOVESO _____

PŘÍSLOVCE _____

PŘEDLOŽKA _____

SPOJKA _____

2. Kdo pronásledoval hochy v kostele sv. Jakuba?

_____

3. Jak by ses v takové situaci zachoval ty?

_____

_____

4. Kudy hoši utíkali z kostela a podařilo se jim dostat ze Stínadel?

_____

5. Opiš z textu podtržená slova a vymysli ke každému jedno slovo příbuzné.

„Řadu let se o Tleskačovi nic nevědělo, snad jen to, že mu patřil ježek v kleci. Zprávy a podrobnosti o tomto mrtvém chlapci se zapomínaly jedna za druhou. Lidé, kteří Tleskače znali, se měnili, odcházel a si nimi kus po kuse odcházely a ztrácely se i doklady o jeho žití. A teprve my, Rychlé šípy, objevujeme pramen vzpomínek nejživějších, jeho vlastní deník!“

_____ - _____
_____ - _____
_____ - _____
_____ - _____
_____ - _____
_____ - _____
_____ - _____
_____ - _____

6. Vzpomeň si, jaké události popisoval Jan Tleskač ve svém deníku. Stručně popiš.

_____
_____
_____

7. Rozlušti větu z deníku Jana Tleskače.

21. zřái Kneončě jesm dpaorivl do knůly kloo.

_____

Nakresli do rámečku věc, kterou si Jan Tleskač opatřil. K čemu ji podle tebe potřeboval?

_____
_____
_____

1. Přečti si úryvek z knihy, vyber a napiš na řádky jedno slovo ke každému slovnímu druhu.

„Mirku –“ zavolal znepokojeně Jarka, „co máš? Co jsi našel?“

Stojiš tam jako zkamenělý!“

Vrátili se k němu, ale Mirek zůstával dále němý. Oči měl rozšířené, tváře pobledlé rozčilením.

„Vypadá to – – hledte – – tady jsem – – našel jsem asi Tleskačův deník – – víte?“

PODSTATNÉ JMÉNO   *Jarka, Mirek, oči, tváře, rozčilení ...*

PŘÍDAVNÉ JMÉNO   *zkamenělý, němý, rozšířené ...*

ZÁJMENO   *co, němu, to*

SLOVESO   *zavolal, máš, našel, stojíš ...*

PŘÍSLOVCE   *znepokojeně, tam ...*

PŘEDLOŽKA   *k*

SPOJKA   *ale*

2. Kdo pronásledoval hochy v kostele sv. Jakuba?

Vontové

3. Jak by ses v takové situaci zachoval ty?

---

4. Kudy hoši utíkali z kostela a podařilo se jim dostat ze Stínadel?

Tajemnou, částečně zasypanou úzkou chodbou, která vedla do sklepa jiného domu.

5. Opíš z textu podtržená slova a vymysli ke každému jedno slovo příbuzné.

„Řadu let se o Tleskačovi nic nevědělo, snad jen to, že mu patřil ježek v kleci. Zprávy a podrobnosti o tomto mrtvém chlapci se zapomínaly jedna za druhou. Lidé, kteří Tleskače znali, se měnili, odcházeli a si nimi kus po kuse odcházely a ztrácely se i doklady o jeho žití. A teprve my, Rychlé šípy, objevujeme pramen vzpomínek nejživějších, jeho vlastní deník!“

nevědělo - vědomosti

podrobnosti - drobný

zapomínaly - vzpomínka

znali - poznávat

odcházeli - přicházet

žití - užít

objevujeme - objevitel

nejživějších - životní

6. Vzpomeň si, jaké události popisoval Jan Tleskač ve svém deníku. Stručně popiš.

Neznámý cizinec jej napadl v jeho kůlně. Někdo po něm hodil železný předmět. Em touží poznat tajemství ježka v kleci. Ztratil se ježek v kleci, měl jej Em, tvrdil, že jej našel. V dílně se Jan Tleskač zranil, někdo něco hledal v jeho kůlně. Jan Tleskač má ve své kůlně nějaké tajemství.

7. Rozlušti větu z deníku Jana Tleskače.

21. zřái Kneončě jesm dpaorivl do knůly kloo.

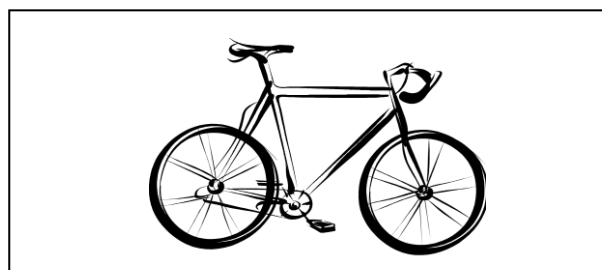
21. září Konečně jsem dopravil do kůlny kolo.

Nakresli do rámečku věc, kterou si Jan Tleskač opatřil. K čemu ji podle tebe potřeboval?

---

1. Poskládej ze zpřeházených slov věty.

Kostele   svatého   v   Jakuba   byli   Chlapci .

Zde   Jana   ukrytý   našli   Tleskače   deník .

---

jim   Při   veliká   pátrání   nebezpečí   hrozí .

---

svým   novinky   v   Všechny   čtenářům   Tam-tamu   sdělují .

---

již   předběhl   je   Proč   dvakrát   Sběrač ?

---

2. Odpověz na otázky.

Jak se jmenuje památné místo Rychlých šípů? _____

Jakou další důležitou informaci získal Mirek z nečitelných záznamů v Tleskačově deníku?   Kde se nachází _____

Kdo podle tebe tajně poslouchal Rychlé šípy u ohrady?

Nápovědu hledej na obrázku.

---

3. Vylušti osmisměrku. Zbývající písmena tvoří tajenku.

K	V	A	J	O	R	T	S	Ý	V
Ě	O	N	Z	K	U	L	I	C	E
T	N	S	T	Í	N	A	D	L	A
Š	T	O	T	N	N	K	O	V	P
I	O	L	U	E	R	Ů	V	D	M
D	V	D	O	D	L	L	S	T	A
U	É	A	M	T	Í	N	C	N	L
L	A	Č	A	S	D	A	Í	O	E
B	L	M	A	Ž	Ň	Á	K	K	N

KŮLNA   KOSTELNÍK   DVŮR   LAMPA   VONTOVÉ   DENÍK
 ULICE   VÝSTROJ   BLUDIŠTĚ   TMA   STÍNADLA
 ČAS   LOSNA   NOC   MAŽŇÁK

Rychlé šípy se chystají _____

4. Koho uviděli Jarka s Rychlonožkou utíkat ulicemi Stínadel?

_____

5. Jak se nazývala ulice, ve které měl Jan Tleskač svou kůlnu?

_____

Jak se mohly jmenovat další uličky, ulice a náměstíčka
 ve Stínadlech, pokus se vymyslet několik názvů:

_____

_____

1. Poskládej ze zpřeházených slov věty.

Kostele svatého v Jakuba byli Chlapci .

Chlapci byli v kostele svatého Jakuba.

Zde Jana ukrytý našli Tleskače deník .

Zde našli ukrytý deník Jana Tleskače.

jim Při veliká pátrání nebezpečí hrozí .

Při pátrání jim hrozí veliká nebezpečí.

svým novinky v Všechny čtenářům Tam-tamu sdělují .

Všechny novinky sdělují svým čtenářům v Tam-tamu.

již předběhl je Proč dvakrát Sběrač ?

Proč je již dvakrát předběhl Sběrač?

2. Odpověz na otázky.

Jak se jmenuje památné místo Rychlých šípů? *Šmejkalova ohrada*

Jakou další důležitou informaci získal Mirek z nečitelných záznamů v Tleskačově deníku? *Kde se nachází Tleskačova kůlna*

Kdo podle tebe tajně poslouchal Rychlé šípy u ohrady?

Nápovědu hledej na obrázku.

Bratrstvo kočičí pracky

3. Vylušti osmisměrku. Zbývající písmena tvoří tajenku.

K	V	A	J	O	R	T	S	Ý	V
Ě	O	N	Z	K	U	L	I	C	E
T	N	S	T	Í	N	A	D	L	A
Š	T	O	T	N	N	K	O	V	P
I	O	L	U	E	R	Ů	V	D	M
D	V	D	O	D	L	L	S	T	A
U	É	A	M	T	Í	N	C	N	L
L	A	Č	A	S	D	A	Í	O	E
B	L	M	A	Ž	Ň	Á	K	K	N

KŮLNA   KOSTELNÍK   DVŮR   LAMPA   VONTOVÉ   DENÍK
 ULICE   VÝSTROJ   BLUDIŠTĚ   TMA   STÍNADLA
 ČAS   LOSNA   NOC   MAŽŇÁK

Rychlé šípy se chystají *znovu do Stínadel.*

4. Koho uviděli Jarka s Rychlonožkou utíkat ulicemi Stínadel?

Dlouhé Bidlo, Štětináče, Tondu Plíhala a Červenáčka

5. Jak se nazývala ulice, ve které měl Jan Tleskač svou kůlnu?

Klempířská ulice

Jak se mohly jmenovat další uličky, ulice a náměstíčka
 ve Stínadlech, pokus se vymyslet několik názvů:

---

1. Dokonči věty podle sebe.

Hoši z Rychlých šípů se vydali _____

V Klempířské ulici hledali _____

Na temném dvoře je vyděsil(a) _____

Ve tmě konečně našli _____

2. Vzpomeň si, jak si hoši z Rychlých šípů poradili v Tleskačově kůlně, aby je nikdo zvenčí nemohl odhalit.

_____

_____

Popiš krátce k jakým událostem došlo v kůlně při hledání skrýše Jana Tleskače.

_____

_____

3. Zakroužkuj ve slovech KOŘEN.

ROZSVÍTIL

UKLIDNILO

ZAPÍSKAT

ODSTRANIT

PODAŘILO

POKRAČOVALI

PROSOUKAT

VYKLOUZNEME

PŘITISKNE

ROZKŘÍČELA

VZBOUŘIL

OZÝVALO

4. Doplň větu.

„Když zašli před výpravou do klubovny, našli před dveřmi ušpiněný _____.“

Popiš krátce, co v něm stálo: _____

Jak se chlapci postavili k této zprávě. _____

Jak by ses zachoval ty? _____

5. Podtrhni v souvětích slovesa, pak zapiš vzorce těchto souvětí.

(počet podtržených sloves ti napoví, kolik je v souvětí vět)

Vítr hučel své podzimní zpěvy a zaháněl lidi z ulic do příbytků.

Jarka vnikne do uličky první a zjistí, jestli nehrozí u domu číslo pět nějaké nebezpečí.

Když bude vše v pořádku, začne pískat Kovboje.

Pamatujte si, že cílem dnešní výpravy je nalezení Tleskačova deníku.

Ještě nebyla tma, ale nebylo již normální světlo.

Ty nesmíš písknout, až bude vchod do uličky obsazený.

Zřejmě číslování domů začínalo od zdi, která uličku vzadu uzavírala.

1. Dokonči věty podle sebe.

Hoši z Rychlých šípů se vydali *na svou druhou cestu do tajuplných Stínadel.*

V Klempířské ulici hledali *místo, kde se nachází kůlna Jana Tleskače.*

Na temném dvoře je vyděsil(a) *pumpa, která vypadala jako silueta člověka.*

Ve tmě konečně našli *dřevěnou kůlnu, kde konečně najdou klíč k tajemství Jana Tleskače.*

2. Vzpomeň si, jak si hoši z Rychlých šípů poradili v Tleskačově kůlně, aby je nikdo zvenčí nemohl odhalit.

Zakryli okno tmavým papírem, i dveře ucpali,

aby světlo z baterek nevycházelo ven.

Popiš krátce k jakým událostem došlo v kůlně při hledání skrýše Jana Tleskače.

Někdo hochy odhalil a zatloukl jim dveře kůlny,

aby se nemohli dostat ven. Oni se však osvobodili,

díky Rychlonožkově lopatce, kterou vypáčili prkna kůlny.

3. Zakroužkuj ve slovech KOŘEN.

ROZSVÍTIL

UKLIDNILO

ZAPÍSKAT

ODSTRANIT

PODAŘILO

POKRAČOVALI

PROSOUKAT

VYKLOUZNEME

PŘITISKNE

ROZKŘIČELA

VZBOUŘIL

OZÝVALO

4. Doplň větu.

„Když zašli před výpravou do klubovny, našli před dveřmi ušpiněný **dopis**.“

Popiš krátce, co v něm stálo: **někdo ze Stínadel chtěl od chlapců získat Tleskačův deník za sto korun. Měli ho přijít vyměnit do Slepé ulice.**

Jak se chlapci postavili k této zprávě?

Vydali se do stínadel, chtěli znát autora dopisu, ale nehodlali deník prodat za žádnou cenu.

Jak by ses zachoval ty? _____

5. Podtrhni v souvětích slovesa, pak zapiš vzorce těchto souvětí.

(počet podtržených sloves ti napoví, kolik je v souvětí vět)

Vítr hučel své podzimní zpěvy a zaháněl lidi z ulic do příbytků.

V1 a V2.

Jarka vnikne do uličky první a zjistí, jestli nehrozí u domu číslo pět nějaké nebezpečí.

V1 a V2, jestli V3.

Když bude vše v pořádku, začne pískat Kovboje.

Když V1, V2.

Pamatujte si, že cílem dnešní výpravy je nalezení Tleskačova deníku.

V1, že V2.

Ještě nebyla tma, ale nebylo již normální světlo.

V1, ale V2.

Ty nesmíš písknout, až bude vchod do uličky obsazený.

V1, až V2.

Zřejmě číslování domů začínalo od zdi, která uličku vzadu uzavírala.

V1, která V2.

1. Vzpomínej.

Co chtěl muž u domu č. 5 ve Slepé uličce? _____

Kudy unikli chlapci z Rychlých šípů před Vontem, který je pronásledoval?

_____

Co obsahoval sešit v černých deskách? _____

Co stálo na vývěsce na jednom ze sloupů kostela svatého Jakuba?

_____

Jaké tajemství uchovával ježek v kleci?

Pokus se nakreslit, jak si představuješ vynález Jana Tleskače:

Jak dopadl první pokus Jana Tleskače o let? _____

Proč byl Tleskačův nápad v ohrožení? _____

2. Seřad' jména postav z knihy podle abecedy.

(při řazení se říd' tučně vytištěnými písmeny ve jménech)

**RYCHLONOŽKA, MAŽŇÁK, ŠTĚTINÁČ, JARKA, TONDA PLÍHAL, JINDRA, JAN TLESKAČ,
EM, ČERVENÁČEK, DLOUHÉ BIDLO, MARYNČÁK, MIREK, LOSNA**

_____

_____

_____

3. Co si myslí o smrti Jana Tleskače Rychlé šípy?

---

4. Jak si představuješ Jana Tleskače ty? Pokus se napsat krátký popis jeho vzhledu a vlastností. Pak se pokus nakreslit, jak podle tebe vypadal.

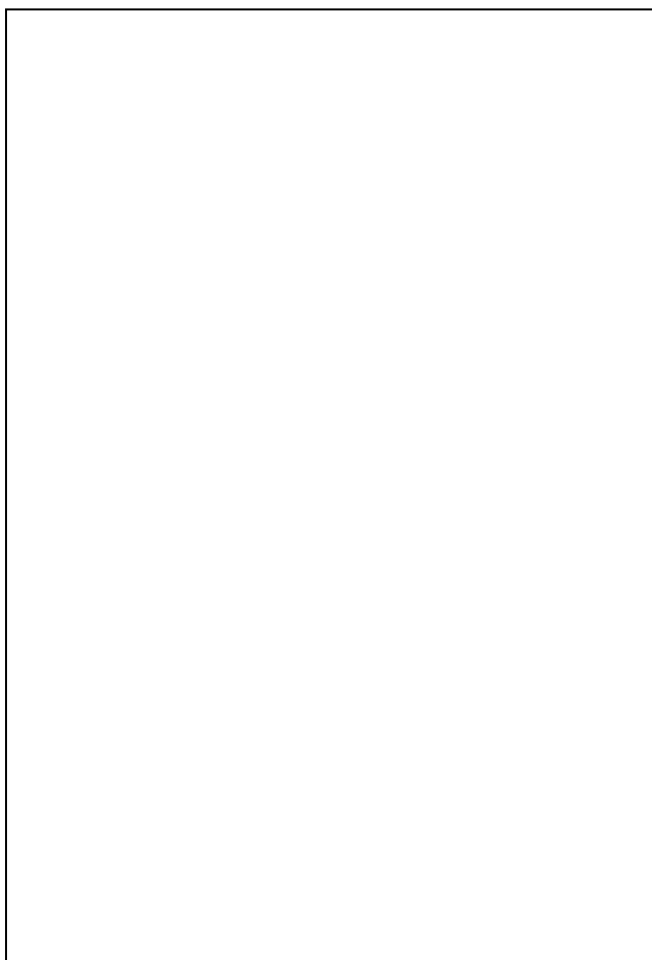

---

1. Vzpomínej.

Co chtěl muž u domu č. 5 ve Slepé uličce? *Tleskačův deník*

Kudy unikli chlapci z Rychlých šípů před Vontem, který je pronásledoval?

Unikli domem, který pokračoval hřbitovní chodbou až do kostela sv. Jakuba.

Co obsahoval sešit v černých deskách? *druhou část Tleskačova deníku*

Co stálo na vývěsce na jednom ze sloupů kostela svatého Jakuba?

Informace o tom, kdy se koná Velká rada Vontů.

Jaké tajemství uchovával ježek v kleci?

Pokus se nakreslit, jak si představuješ vynález Jana Tleskače:

Jak dopadl první pokus Jana Tleskače o let? *Krátký let se povedl, ale pád kolo poničil.*

Proč byl Tleskačův nápad v ohrožení? *Em usiloval o jeho vynález.*

2. Seřad' jména postav z knihy podle abecedy.

(při řazení se říd' tučně vytištěnými písmeny ve jménech)

RYCHLONOŽKA, MAŽŇÁK, ŠTĚTINÁČ, JARKA, TONDA PLÍHAL, JINDRA, JAN TLESKAČ, EM, ČERVENÁČEK, DLOUHÉ BIDLO, MARYNČÁK, MIREK, LOSNA

ČERVENÁČEK, DLOUHÉ BIDLO, EM, JAN TLESKAČ, JARKA, JINDRA, LOSNA,

MARYNČÁK, MAŽŇÁK, MIREK, RYCHLONOŽKA, TONDA PLÍHAL, ŠTĚTINÁČ,

3. Co si myslí o smrti Jana Tleskače Rychlé šípy?

Rychlé šípy mají podezření, že pád Jana Tleskače ze zvonice napomohl Em.

4. Jak si představuješ Jana Tleskače ty? Pokus se napsat krátký popis jeho vzhledu a vlastností. Pak se pokus nakreslit, jak podle tebe vypadal.

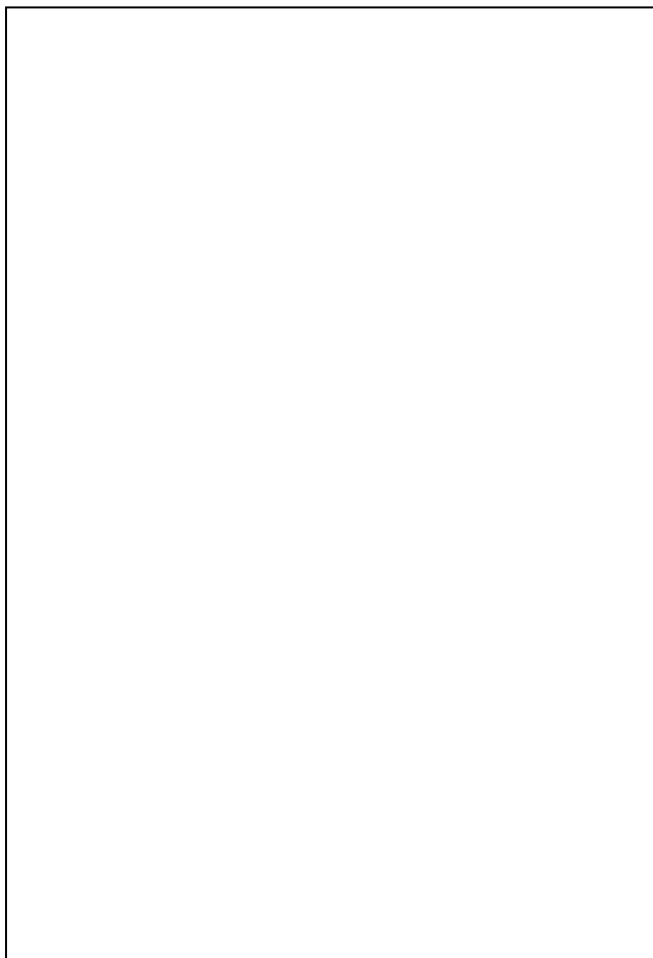

---

1. **Kdo to byl Velký Vont, zkus napsat některé vlastnosti, které by měl nově zvolený Velký Vont mít.**

Velký Vont byl _____

Měl by být _____

2. **Rozlušti jména kandidátů na Velkého Vonta. Zakroužkuj jméno toho, kterého bys volil ty.**

__ T __ A __ L __ N __

Š __ P __ A __ Ň __

3. **Jaký návštěvník se objevil v klubovně Rychlých šípů a co po chlapcích požadoval?**

---

4. Vylušti tajenku a odpověz na otázku.

Lichá čísla udávají směr nahoru a sudá směr dolů.

	2		4		6			8		10	
1		3		5		7			9		11

- 1) Vyjmenované slovo po V, JÁSAT RADOSTÍ.
- 2) Slovo opačného významu ke slovu UVAŘENÝ.
- 3) Vyjmenované slovo po B, LÉČIVÁ ROSTLINA.
- 4) Vyjmenované slovo po P, SPODNÍ ČÁST KOŇSKÉ KONČETINY.
- 5) Vyjmenované slovo po S, ZTRÁCET VLHKOST.
- 6) Vyjmenované slovo po M, VLÁČET, TÁHNOUT.
- 7) Slovo opačného významu ke slovu NÍZKÁ.
- 8) Slovo podobného významu ke slovu CHYTRÝ, POHOTOVÝ.
- 9) 2. pád slova – MATEŘSKÝ ..., ... V BOTĚ, ... V ÚSTECH
- 10) 7. pád slova – vyjmenované slovo po V, VODNÍ ŠELMA
- 11) Vyjmenované slovo po B, DOSPĚLÁ SAMICE KONĚ

Co byla _____?

Jaké překvapení zde hoši zažili? _____

- 1. Kdo to byl Velký Vont, zkus napsat některé vlastnosti, které by měl nově zvolený Velký Vont mít.**

Velký Vont byl *vůdce Vontů ve stínadlech*

Měl by být *silný, chytrý, odvážný, zručný, bystrý, měl by dbát na tradice Stínadel*

- 2. Rozlušti jména kandidátů na Velkého Vonta. Zakroužkuj jméno toho, kterého bys volil ty.**

OTAKAR LOSNA

ŠTĚPÁN MAŽŇÁK

- 3. Jaký návštěvník se objevil v klubovně Rychlých šípů a co po chlapcích požadoval?**

Byl to vyslanec Vontů ze Stínadel. Požadoval, aby chlapci z Rychlých šípů přestali strkat nos do záležitostí Vontů a nevydávali se již na cesty do Stínadel.

4. Vylušti tajenku a odpověz na otázku.

Lichá čísla udávají směr nahoru a sudá směr dolů.

T	2	A	4	T	6	Á		8	A	10	A
A	S	N	K	A	S	K		B	K	V	L
K	Y	I	O	CH	M	O		Y	Y	Y	Y
S	R	L	P	Y	Ý	S		S	Z	D	B
Ý	O	Y	Y	S	K	Y		T	A	R	O
V	V	B	T	U	A	V		R	J	O	K
1	Ý	3	O	5	T	7		Ý	9	U	11

- 1) Vyjmenované slovo po V, JÁSAT RADOSTÍ.
- 2) Slovo opačného významu ke slovu UVAŘENÝ.
- 3) Vyjmenované slovo po B, LÉČIVÁ ROSTLINA.
- 4) Vyjmenované slovo po P, SPODNÍ ČÁST KOŇSKÉ KONČETINY.
- 5) Vyjmenované slovo po S, ZTRÁCET VLHKOST.
- 6) Vyjmenované slovo po M, VLÁČET, TÁHNOUT.
- 7) Slovo opačného významu ke slovu NÍZKÁ.
- 8) Slovo podobného významu ke slovu CHYTRÝ, POHOTOVÝ.
- 9) 2. pád slova – MATEŘSKÝ ..., ... V BOTĚ, ... V ÚSTECH
- 10) 7. pád slova – vyjmenované slovo po V, VODNÍ ŠELMA
- 11) Vyjmenované slovo po B, DOSPĚLÁ SAMICE KONĚ

Co byla **Vontská rada**?

Shromáždění nejvyšších zástupců Vontů, určená k projednávání důležitých záležitostí Stínadel.

Jaké překvapení zde hoši zažili? Na Vontské radě byli prozrazeni Bratstvo kočičí pracky a Tonda Plíhal, Rychlé šípy zachránili Červenáčka a seznámili se s Otakarem Losnou

1. Odpověz na otázky.

Jak pomohli chlapci Otakaru Losnovi?

Jakou podmínku si určili, pokud naučí Losnu, jak vyndat ježka v kleci?

---

2. Zakroužkuj ve větách podstatná jména STŘEDNÍHO RODU. Pak přiřaď slova k jednotlivým vzorům.

Vontové nemohli Rychlým šípům přijít na jméno.

Předvolební vzrušení ve Stínadlech se stupňovalo.

Události se hrnuly nezadržitelným tempem.

Jarka právě dočetl klubovní hlášení.

Venku fičel ostrý vítr, ale v klubovně bylo teplo.

Neprůhledná záclona v okně byla spuštěná.

Ozvalo se nepatrné zaškrábání.

Mirek pozvedl stínidlo lampy.

vzor MĚSTO: _____

vzor STAVENÍ: _____

Jaké jsou další dva vzory podstatných jmen rodu středního, vymysli ke každému dva příklady slov, které se podle těchto vzorů skloňují.

vzor _____ : _____

vzor _____ : _____

3. K čemu sloužila trubka, kterou našli ve zdi?

---

4. Rozlušti jména členů Bratrstva kočičí pracky a zakroužkuj jméno toho, který odposlouchával Rychlé šípy, před jejich cestou na volbu Velkého Vonta.

ÁŤNŠČŤĚI

ÉLUDOH LIBOD

OBUHŠO

_____

5. Zakroužkuj ve větách podstatná jména ŽENSKÉHO RODU. Slova přiřaď k jednotlivým vzorům a na každé slovo pak vymysli větu.

Toužebně očekávaný den, sobota, nadešel. Dnes tedy konečně uvidí ježka v kleci. Druhostraníci chtěli znát podrobnosti o výletech Rychlých šípů do Stínadel. Chlapci se měli sejít na opuštěném náměstíčku poblíž Rozdělovací ulice.

vzor ŽENA: _____

vzor RŮŽE: _____

vzor PÍSEŇ: _____

vzor KOST: _____

6. Jaká radostná událost se stala cestou na Vontskou radu?

_____

Zažil(a) jsi někdy s kamarádem(kou) něco podobného? Jak ses při tom cítil? Máš nějakou radu, jak se v podobné situaci nejlépe zachovat?

_____

_____

_____

7. Kdo namaloval na zeď ježka v kleci? _____

8. V čem se utkali Losna a Mažňák při boji o místo Velkého Vonta?

_____

9. Čím vyhrál Losna zápas o Velkého Vonta? _____

1. Odpověz na otázky.

Jak pomohli chlapci Otakarovi Losnovi?

Zachránili ho před příznivci Mažňáka, kteří jej napadli. Ukázali mu tajnou hřbitovní chodbu a slíbili mu, že ho naučí, jak vyndat ježka z klece ven.

Jakou podmínku si určili, pokud naučí Losnu, jak vyndat ježka v kleci?

Nesmí nikomu ukázat, jak ježka vyndá ven, smí jej vyndat jen jednou. Po druhé pak vyndají ježka z klece Rychlé šípy.

2. Zakroužkuj ve větách podstatná jména STŘEDNÍHO RODU. Pak přiřaď slova k jednotlivým vzorům.

Vontové nemohli Rychlým šípům přijít na **jméno**.

Předvolební **vzrušení** ve Stínadlech se stupňovalo.

Události se hrnuly nezadržitelným **tempem**.

Jarka právě dočetl klubovní **hlášení**.

Venku fičel ostrý vítr, ale v klubovně bylo **teplo**.

Neprůhledná záclona v **okně** byla spuštěná.

Ozvalo se nepatrné **zaškrábání**.

Mirek pozvedl **stínidlo** lampy.

vzor MĚSTO: **jméno, tempo, teplo, okno, stínidlo**

vzor STAVENÍ: **vzrušení, hlášení, zaškrábání**

Jaké jsou další dva vzory podstatných jmen rodu středního, vymysli ke každému dva příklady slov, které se podle těchto vzorů skloňují.

vzor **MOŘE**: **nebe, pole ...**

vzor **KUŘE**: **doupě, jehně ...**

3. K čemu sloužila trubka, kterou našli ve zdi?

Jako odposlouchávací zařízení pro Bratrstvo kočičí pracky.

4. Rozlušti jména členů Bratrstva kočící pracky a zakroužkuj jméno toho, který odposlouchával Rychlé šípy, před jejich cestou na volbu Velkého Vonta.

ÁŤNŠČŤĚI

ÉLUDOH LIBOD

OBUHŠO

ŠTĚTINÁČ

DLOUHÉ BIDLO

BOHOUŠ

5. Zakroužkuj ve větách podstatná jména ŽENSKÉHO RODU. Slova přiřaď k jednotlivým vzorům a na každé slovo pak vymysli větu.

Toužebně očekávaný den, *sobota*, nadešel. Dnes tedy konečně uvidí ježka v *kleci*. Druhostraníci chtěli znát *podrobnosti* o výletech Rychlých šípů do Stínadel. Chlapci se měli sejít na opuštěném náměstíčku poblíž Rozdělovací *ulice*.

vzor ŽENA: *sobota* – V sobotu půjdeme na návštěvu k tetě Kláře.

vzor RŮŽE: *ulice* – Naše ulice se jmenuje Úzká.

vzor PÍSEŇ: *klec* – V zoologické jsme viděli v kleci překrásnou sovici sněžnou.

vzor KOST: *podrobnost* – Mirka mi vyprávěla všechny podrobnosti ze školy.

6. Jaká radostná událost se stala cestou na Vontskou radu?

Hoši se usmířili s Červenáčkem.

Zažil(a) jsi někdy s kamarádem(kou) něco podobného? Jak ses při tom cítil? Máš nějakou radu, jak se v podobné situaci nejlépe zachovat?

---

7. Kdo namaloval na zed' ježka v kleci? *Chlapci ze Sběrače, Tonda Plíhal.*

8. V čem se utkali Losna a Mažňák při boji o místo Velkého Vonta?

Ve znalostech, tělesné zdatnosti, měli předvést nějakou věc, která souvisela s historií Stínadel.

9. Čím vyhrál Losna zápas o Velkého Vonta? *Podarilo se mu vyndat ježka z klece.*

1. Vypravuj stručně, jaké události následovaly po výhře Otakara Losny. Jaký byl osud JEŽKA V KLECI?

---

2. Které postavy v knize tě nejvíce zaujaly? Proč?

---

3. Které události v knize tě nejvíce zaujaly? Proč?

---

4. Ohodnoť, jak se ti kniha líbila na stupnici od 1 do 5.

(Vybarvi políčko, které odpovídá tvému pocitu z knihy. 5 je nejvíce.)

1	2	3	4	5
----------	----------	----------	----------	----------

5. Myslíš, že si přečteš si v budoucnosti další díly příběhů o Rychlých šípech?

(Stínadla se bouří, Tajemství Velkého Vonta)

ANO

NE

6. Myslíš, že si přečteš i jinou knihu od Jaroslava Foglara?

ANO

NE

1. Vypravuj stručně, jaké události následovaly po výhře Otakara Losny. Jaký byl osud JEŽKA V KLECI?

*Když se Losnovi podařilo vyndat ježka z klece, ve zmatku
Vběhl do kostela Mažňákův otec. Jelikož znal tajnou
Hřbitovní chodbu, utekl tudy s ježkem. Při pronásledování
Vonty, ale upustil ježka do stoky, ten se již nenašel.
Stínadla zažila rozvrat, Vontové nechtěli uznat Losnu
Jako Velkého Vonta, Vontská rada se rozpadla.
Mažňákův otec zemřel na nevléčitelnou nemoc.*

2. Které postavy v knize tě nejvíce zaujaly? Proč?

---

3. Které události v knize tě nejvíce zaujaly? Proč?

---

4. Ohodnoť, jak se ti kniha líbila na stupnici od 1 do 5.

(Vybarvi políčko, které odpovídá tvému pocitu z knihy. 5 je nejvíce.)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Myslíš, že si přečteš si v budoucnosti další díly příběhů o Rychlých šípech?

(Stínadla se bouří, Tajemství Velkého Vonta)

ANO

NE

6. Myslíš, že si přečteš i jinou knihu od Jaroslava Foglara?

ANO

NE

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se teoreticky zabývala problematikou čtenářské gramotnosti. V praktické části jsem formou dotazníku ověřovala u žáků jejich vztah k četbě, porovnávala vztah k četbě u chlapců a dívek a zjišťovala, jakou podporu a příklad mají žáci v rodině, pokud hovoříme o podpoře čtenářské gramotnosti v rodinném prostředí. Následně jsem vytvořila pracovní listy pro žáky 4. ročníku základní školy ke knize Jaroslava Foglara „Záhada hlavolamu“.

V praktické části jsem ověřovala vytvořené pracovní listy, které provázejí žáky v průběhu četby knihy „Záhada hlavolamu“. Bylo vytvořeno deset pracovních listů a jeden metodický list, který obsahuje otázky využitelné ke každému pracovnímu listu či v hodinách čtení. Pracovní listy prolínají také cvičení vážící se k učivu českého jazyka 4. ročníku základní školy. Výuka čtení s využitím pracovních listů žáky velice bavila a použití pracovních listů a otázek z metodického listu žáky motivovalo k četbě.

Pracovní listy jsou podle mého názoru dále využitelné v hodinách čtení nebo se mohou stát pro pedagogy inspirací k vytvoření podobných pracovních listů pro žáky, kterým zvyšují úroveň čtenářských schopností, jelikož je nutí více se zamyslet nad čteným textem, hledat v něm souvislosti a informace, hovořit o textu, o pohnutkách hlavních postav, které porovnávají se svými životními zkušenostmi a hodnotí je. Pracovní listy mají za úkol rozvíjet u žáků kladný vztah ke knize, dovednost čtení s porozuměním a zpestřit jejich výuku čtení.

Rozvoj čtenářské gramotnosti je velice důležitým úkolem nejen pro nás pedagogy. Doufám, že její podporou a rozvojem dosáhneme v budoucnu stále lepších výsledků u žáků v mezinárodních srovnávacích výzkumech a tím budeme mít jistotu, že naši žáci mají tu nejlepší výbavu pro svůj budoucí život. Práce byla přínosem také pro mě jako pedagoga a to především informacemi o nejrůznějších metodách práce v hodinách čtení, které jsem se rozhodla zařazovat do výuky čtení a tím zvyšovat čtenářskou gramotnost u svých žáků.

SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní. Editor Radka Wildová. Praha: Univerzita Karlova, 2002, 106 s. ISBN 80-729-0103-6.

ČÁP, Jan. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 655 s. ISBN 80-717-8463-X.

Čtenáři a čtení v ČR (2013). [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV a Národní knihovny ČR, 2013. Dostupné z www: <http://www.ucl.cas.cz/cs/>, http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=12_Cten.htm

Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka. 2010. Praha: ČŠI. [online] dostupné z <http://www.csicr.cz/getattachment/e43a087c-c044-4761-adcc-e4282774ae7a>.

Čtenářská gramotnost ve výuce. Metodická příručka. Praha: NÚV, 2011, 67 s., ISBN 978-80-87000-99-1. [online]. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/11/ctenarskagramotnost_final.pdf.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra a HAVEL, Jiří. Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy. Vyd. 1. Brno: Paido, 1999, 384 s. ISBN 80-859-3164-8.

FOGLAR, Jaroslav. Záhada hlavolamu. Praha: Olympia, 1992. ISBN 80-703-3160-7.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 978-80-7315-185-0.

Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele. Praha: VÚP, 2011, 99. s. ISBN 978-80-87000-74-8. [online]. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/06/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studii1.pdf.

CHALOUPKA, Otakar a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. Rodina a počátky dětského čtenářství: úlohy PIRLS 2011. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, 103 s. ISBN 80-858-6540-8.

CHALOUPKA, Otakar. Rozvoj dětského čtenářství. Praha: Albatros, 1982.

Předškolní a primární pedagogika. Vyd. 1. Editor Zuzana Kolláriková, Branislav Pupala. Praha: Portál, 455 s. ISBN 80-717-8585-7.

JANOTOVÁ, Zuzana a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. Čtème nejen v hodinách českého jazyka: úlohy PIRLS 2011. 1. vyd. Praha: Česká školní inspekce, 2013, 119 s. ISBN 978-809-0537-064.

KOL, Iveta Kramplová a. Netradiční úlohy, aneb, Čtème s porozuměním. Editor Jana Doležalová. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002, 76 s. ISBN 80-211-0416-3.

KRAMPLOVÁ, Iveta a Eva POTUŽNÍKOVÁ. Jak (se) učí číst. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2005, 95 s. ISBN 80-211-0486-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 3. přeprac. a dopl. vyd. Editor Zuzana Kolláriková, Branislav Pupala. Praha: Grada, 1998, 455 s. ISBN 80-716-9195-X.

Mezinárodní šetření PISA 2012. Národní zpráva. Schopnost patnáctiletých žáků řešit problémy. Praha: ČŠI, 2014, 28 s. [online]. Dostupné z <http://www.csicr.cz/getattachment/6268e5c6-0957-43f1-8462-528c5f7a9069>.

MILOŠ ŠLAPAL, Hana Košťálová. Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti. Vyd. 1. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-809-0503-687.

PIRLS 2011 TIMMS 2011. Vybraná zjištění. Praha: ČŠI, 2013, 64 s. [online]. Dostupné z <http://www.csicr.cz/getattachment/84d6bbdd-3110-4abf-ba68-c7bac080a502>.

PRŮCHA, Jan. Pedagogický slovník. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-717-8579-2.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 136 s. Dostupné z [www: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf](http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf)

Současné pohledy na výuku elementárního čtení a psaní. Editor Jana Doležalová. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, 76 s. ISBN 80-704-1100-7.

VĚRA VYKOUKALOVÁ, Radka Wildová. Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-807-2906-420.

WILDOVÁ, Radka. Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti. Editor Jana Doležalová. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005, 76 s. ISBN 80-729-0228-8.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kateřina Přívratská

Obor: Speciální pedagogika-učitelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Rozvoj dovednosti čtení s porozuměním s využitím mimočítankové četby ve 4. ročníku základní školy

Rok: 2015

Počet stran bez příloh: 105

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 16

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: Ph.Dr. Jiří Havlík Ph.D.